

VALTIONEUVOSTON ASETUS YLIOPISTOJEN TUTKINNOISTA JA ERIKOISTUMISKOULUTUKSISTA ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN MUUTTAMISESTA

1 Esityksen tausta ja pääasiallinen sisältö

Yliopistolain (558/2009) 7 §:n 3 momentin (1172/2014) mukaan yliopistoissa suoritettavista tutkinnoista, tutkintojen tavoitteista, opintojen rakenteesta ja muista opintojen perusteista sekä siitä, mitä tutkintoja kussakin yliopistossa voidaan suorittaa (*koulutusvastuu*), säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Saman lainkohdan mukaan koulutusvastuun tarkemmasta jakautumisesta yliopistojen kesken säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella, joka valmistellaan yhteistyössä yliopistojen kanssa.

Yliopistojen tutkinnoista ja erikoistumiskoulutuksista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (794/2004; jäljempänä *tutkintoasetus*) määritellään yliopistojen koulutusvastuut koulutusaloittain ja tutkinnoittain. Tutkintoasetuksen liitteenä (594/2020) on luettelo koulutusaloista, niihin kuuluvien tutkintojen nimistä sekä niistä yliopistoista, joissa tutkintoja voidaan suorittaa. Asetuksen luettelo määrittelee sen, millä koulutusaloilla ja millä tutkintonimikkeillä kukin yliopisto järjestää alempiin ja ylempiin korkeakoulututkintoihin ja sekä tieteellisiin tai taiteellisiin jatkotutkintoihin johtavaa koulutusta. Voimassa olevassa liitteessä yliopistojen koulutusvastuut on jaettu yhteensä 15 nimettyyn koulutusalaan.

Yliopistojen koulutusvastuun tarkemmasta jakautumisesta säädetään yliopistojen koulutusvastuun täsmentämisestä annetussa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa (1451/2014; jäljempänä *koulutusvastuuasetus*). Asetuksen liitteenä (595/2020) on luettelo aloista, joilla yliopistot järjestävät alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta humanistisella, kasvatustieteellisellä, luonnontieteellisellä, yhteiskuntatieteellisellä ja tekniikan koulutusalailla sekä opettajankoulutuksen koulutusvastuun jakautumisesta yliopistojen välillä. Muilla koulutusaloilla yliopistojen koulutusvastuuta ei ole määritelty tutkintokohtaista koulutusvastuuta tarkemmin.

Yliopistot eivät voi tutkintoasetuksessa ja koulutusvastuuasetuksessa luetelluilla koulutusaloilla ja aloilla aloittaa korkeakoulututkintoon johtavien opintojen järjestämistä ilman asetuksen liitteessä säädettyä koulutusvastuuta. Tästä näkökulmasta koulutusvastuu merkitsee oikeutta järjestää tutkintoon johtavaa koulutusta tietyllä koulutusalailla tai alalla. Yliopistot eivät voi tutkintoasetuksen tai koulutusvastuuasetuksen liitteissä luetelluilla koulutusaloilla tai aloilla myöskään luopua korkeakoulututkintoon johtavien opintojen järjestämisestä ilman asetuksen liitteen muutosta. Yliopiston koulutusvastuu merkitsee siten myös velvollisuutta tutkintoon johtavan koulutuksen järjestämiseen. Yliopistot voivat kuitenkin itse määritellä, mitä oppiaineita tai koulutusohjelmia ne tutkintoasetuksen tai koulutusvastuuasetuksen määrittämällä koulutusaloilla ja aloilla järjestävät. Saman koulutusvastuun omaavat yliopistot voivat sopia keskenään tarkoituksenmukaisesta työnjaosta koulutusvastuun sisällä.

Yliopistojen koulutusvastuiden sääntelyn tavoitteena on turvata yliopistojen koulutustarjontaa kaikilla aloilla yhteiskunnan tarpeiden mukaisesti, varmistaa yliopistokoulutuksen tarkoituksenmukainen mitoitus ja voimavarojen optimaalinen kohdentaminen sekä vahvistaa yliopistojen mahdollisuuksia vastata yhteiskunnan osaamistarpeisiin, tieteen muutoksiin sekä profiloitua vahvuusalueilleen. Yliopistojen koulutuksen tulee monilla aloilla palvella osaamis- ja työvoimatarpeita myös valtakunnallisesti.

Yliopistot ovat syksyllä 2021 tehneet seuraavat esitykset uusista, vuonna 2023 alkavista koulutusvastuista, jotka edellyttävät tutkintoasetuksen muuttamista:

- 1) Helsingin yliopisto – terveystieteiden maisteri ja terveystieteiden tohtori
- 2) Itä-Suomen yliopisto – tekniikan kandidaatti, diplomi-insinööri, tekniikan tohtori (tekniis-luonnontieteellinen ala)
- 3) Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto LUT – yhteiskuntatieteiden kandidaatti, yhteiskuntatieteiden maisteri, yhteiskuntatieteiden tohtori (pois lukien filosofia ja sosiaalityö)
- 4) Vaasan yliopisto – oikeusnotaari, oikeustieteen maisteri, oikeustieteen lisensiaatti, oikeustieteen tohtori
- 5) Åbo Akademi – oikeustieteiden maisteri, kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisteri, oikeustieteen tohtori

Yliopistojen esitysten mukaisesti tutkintoasetuksen liitettä ehdotetaan muutettavaksi siten, että

- 1) Helsingin yliopistolle lisätään terveystieteiden koulutusalan koulutusvastuu terveystieteiden maisterin, terveystieteiden lisensiaatin ja terveystieteiden tohtorin tutkintoihin;
- 2) Itä-Suomen yliopistolle lisätään tekniikan koulutusalan koulutusvastuu tekniikan kandidaatin, diplomi-insinöörin, tekniikan lisensiaatin ja tekniikan tohtorin tutkintoihin;
- 3) Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto LUTille lisätään yhteiskuntatieteiden koulutusalan koulutusvastuu kaikkiin koulutusalan tutkintoihin; sekä
- 4) Åbo Akademille lisätään oikeustieteellisellä koulutusallalla nykyisen oikeusnotaarin tutkintoa koskevan koulutusvastuun lisäksi oikeustieteiden maisterin, kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin, oikeustieteen lisensiaatin ja oikeustieteen tohtorin tutkintoja koskeva koulutusvastuu.

Koulutus- ja osaamistason nostaminen sekä eri alojen ja alueiden osaajapulaan vastaaminen ovat pääministeri Marinin hallitusohjelman keskeisiä tavoitteita. Hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa lisätään yhteensä noin 12 000 aloituspaikkaa vuosina 2020–2022. Korkeakoulut ovat sekä valtakunnalliseen että eri alueiden osaajapulaan vastaamiseksi myös lisänneet

opetusyhteistyötä. Opetusyhteistyö ja aloituspaikkojen lisääminen vähentävät lähtökohtaisesti tarvetta laajamittaisiin koulutusvastuumuutoksiin. Nyt ehdotettavilla uusilla koulutusvastuilla pyritään kuitenkin uudistamaan osaamista, vahvistamaan koulutuksen vetovoimaa sekä vastaamaan pitkäaikaiseen kansalliseen ja alueelliseen osaajatarpeeseen eri koulutusaloilla. Ehdotetuista koulutusvastuulaajennuksista useat kohdistuvat koulutusaloille, joilla on huomattavaa osaajapulaa tai niihin kohdistuu hakupainetta.

2 Yksityiskohtaiset perustelut

Liite

Oikeustieteellinen koulutusala

Voimassa olevan asetuksen mukaan oikeustieteellisiä tutkintoja voi suorittaa Helsingin yliopistossa, Itä-Suomen yliopistossa, Lapin yliopistossa ja Turun yliopistossa. Lisäksi Åbo Akademiassa voi suorittaa oikeusnotaarin tutkinnon. Oikeustieteen maisterin tutkintoa ja jatkotutkintoja koskeva ruotsinkielinen koulutusvastuu on Helsingin yliopistolla, joka järjestää tällä hetkellä koulutusta Vaasassa ja Helsingissä.

Asetuksen liitettä ehdotetaan muutettavaksi oikeustieteellisen koulutusalan osalta siten, että Åbo Akademin esityksen mukaisesti Åbo Akademille lisätään nykyisen oikeusnotaarin tutkintoa koskevan koulutusvastuun lisäksi oikeustieteen maisterin, kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin, oikeustieteen lisensiaatin ja oikeustieteen tohtorin tutkintoja koskeva koulutusvastuu.

Åbo Akademin nykyistä laajemmalla oikeustieteellisen koulutusalan koulutusvastuulla on tarkoitus osaltaan vastata ruotsin kielen taitoisten juristien tarpeeseen. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen Karvin oikeustieteellisen korkeakoulutuksen arvioinnin (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Julkaisut 22:2021) mukaan olemassa oleva ruotsinkielinen koulutus on toistaiseksi riittävää asianajotoimistojen tarpeisiin, mutta pulaa ruotsin kielen taitoisista juristeista on kaksikielisten alueiden tuomioistuimissa ja syyttäjälaitoksessa. Uusi koulutusvastuu varmistaa Åbo Akademiassa oikeusnotaarin tutkinnon suorittaneille suoran jatko-opintomahdollisuuden Åbo Akademiassa muihin yliopistoihin hakeutumisen sijaan.

Asetuksen liitettä ei ehdoteta muutettavaksi siten, että Vaasan yliopistolle lisättäisiin sen esityksen mukaisesti uusi oikeustieteellisen koulutusalan koulutusvastuu. Osaamisen ennakointifoorumin tuottaman ennakointitiedon mukaan oikeustieteelliseltä koulutusosalta valmistuneiden määrä on nykyisellään lähellä pitkän aikavälin tarvetta ja Helsingin yliopisto tarjoaa jo kaksikielistä oikeustieteen koulutusta Vaasassa. Oikeustieteellisellä alalla on viime vuosina nostettu merkittävästi tutkintokoulutuksen määrää. Uudelle oikeustieteellisen koulutusalan koulutusvastuulle ei siten ole tarvetta vaan resursseja tulee suunnata nykyisten koulutusyksiköiden toimintaedellytysten vahvistamiseen.

Tekniikan koulutusala

Voimassa olevan asetuksen mukaan tekniikan koulutusalan koulutusvastuu on Aalto-yliopistolla, Jyväskylän yliopistolla, Lappeenrannan–Lahden teknillisellä yliopistolla

LUTilla, Oulun yliopistolla, Tampereen yliopistolla, Turun yliopistolla, Vaasan yliopistolla ja Åbo Akademilla. Arkkitehtuurin alan tutkintoja koskeva koulutusvastuu on vain Aalto-yliopistolla, Oulun yliopistolla ja Tampereen yliopistolla. Maisema-arkkitehdin tutkintoa koskeva koulutusvastuu on ainoastaan Aalto-yliopistolla.

Asetuksen liitettä ehdotetaan muutettavaksi tekniikan koulutusalan osalta siten, että Itä-Suomen yliopiston esityksen mukaisesti Itä-Suomen yliopistolle lisätään tekniikan kandidaatin, diplomi-insinöörin, tekniikan lisensiaatin ja tekniikan tohtorin tutkintoja koskeva koulutusvastuu. Arkkitehtuurin ja maisema-arkkitehtuurin osalta koulutusvastuut säilyisivät ennallaan. Itä-Suomen yliopiston esityksen mukaisesti sen koulutusvastuu tarkennetaan opetus- ja kulttuuriministeriön koulutusvastuuasetuksella koskemaan vain teknis-luonnontieteellistä alaa. Voimassa olevan koulutusvastuuasetuksen mukaan teknis-luonnontieteellisen alan koulutusvastuu on tällä hetkellä Aalto-yliopistolla, Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto LUTilla sekä Tampereen yliopistolla.

Tekniikan koulutusalan koulutustarpeisiin on lähtökohtaisesti mahdollista vastata olemassa olevilla koulutusvastuilla ja korkeakoulujen välisellä yhteistyöllä (erityisesti FITech-verkosto). Itä-Suomen yliopiston uudella koulutusvastuulla on kuitenkin tarkoitus osaltaan vastata pitkään jatkuneeseen pulaan diplomi-insinöörin koulutuksen saaneista valtakunnallisesti ja erityisesti Itä-Suomessa.

Itä-Suomen yliopiston teknis-luonnontieteellisen koulutuksen on tarkoitus rakentua yliopiston hakemuksen perusteella pitkälti nykyisen luonnontieteellisen koulutusvastuuseen sisältyvän fysiikan koulutuksen pohjalle ja hakemuksen mukaan merkittävä osa suunnitelluista kursseista on jo olemassa nykyisessä luonnontieteellisen alan koulutuksessa. Itä-Suomen yliopiston uusi tekniikan koulutusalan koulutusvastuu ei kuitenkaan merkitse uusien tutkintonimikkeiden (tekniikan kandidaatti, diplomi-insinööri, tekniikan lisensiaatti ja tekniikan tohtori) myöntämisoikeutta yliopiston nykyisessä koulutuksessa, vaan kyse on oikeudesta ja velvollisuudesta järjestää tutkintoon johtavaa koulutusta nimenomaan tekniikan koulutusosalalla. Itä-Suomen yliopiston tulee siten koulutusta kehittäessään vahvistaa tekniikan monialaista ulottuvuutta, jolloin tekniikan alan koulutus rakentuisi useamman kuin yhden tutkinto-ohjelman varaan, esimerkiksi yhteistyössä muiden tekniikan koulutusalan yliopistojen kanssa. Yliopiston tulee lisätä yhteistyötä myös yritys- ja elinkeinoelämän kanssa koulutuksen tuottaman osaamisen tunnettuuden lisäämiseksi.

Terveystieteiden koulutusala

Voimassa olevan asetuksen mukaan terveystieteiden koulutusalan koulutusvastuu on Itä-Suomen yliopistolla, Jyväskylän yliopistolla, Oulun yliopistolla, Tampereen yliopistolla ja Turun yliopistolla.

Asetuksen liitettä ehdotetaan muutettavaksi terveystieteiden koulutusalan osalta siten, että Helsingin yliopiston esityksen mukaisesti Helsingin yliopistolle lisätään terveystieteiden maisterin, terveystieteiden lisensiaatin ja terveystieteiden tohtorin koulutusvastuu.

Helsingin yliopiston uusi koulutusvastuu ei muista yliopistoista poiketen koskisi terveystieteiden kandidaatin tutkintoa. Helsingin yliopiston tarkoituksena on rekrytoida terveystieteiden maisterin tutkintoa suorittamaan sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita sairaanhoitajia. Pelkästään terveystieteiden maisterin, terveystieteiden lisensiaatin ja terveystieteiden tohtorin tutkintoja koskeva koulutusvastuu on poikkeus nykyiseen koulutusvastuusääntelyyn, joka perustuu siihen, että ylempään korkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta ei voi järjestää ilman että yliopisto järjestää myös alempaan korkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta samalla koulutusalueella. Kysymystä siitä, voiko jokin yliopisto tai jotkut yliopistot profiloitua vain maisterikoulutuksen tuottajana, on pidetty koulutuspoliittisesti hyvin merkittävänä. Terveystieteiden koulutusalan maisterikoulutuksen koulutusvastuuta koskevia Helsingin yliopiston esityksiä ei ole aiemmin voitu hyväksyä, koska koko korkeakoulukentän kattava koulutuspoliittinen keskustelu on ollut käymättä. Kestävän kasvun ohjelman valmistelun yhteydessä syksyllä 2021 opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen välisessä keskustelussa on pidetty lähtökohtaisesti tärkeänä pääsääntöä, jonka mukaan koulutusvastuu kattaa yliopistosektorilla kaikki syklit. Yliopistojen profiloituminen ei näin kytkeydy eri tutkintotasoihin siten, että osa korkeakouluista keskittyisi kandi- ja osa maisteri- ja tohtorikouluttajiksi. Keskustelussa on kuitenkin tunnistettu tilanteita, joissa koulutusvastuu voisi kohdistua vain osaan sykleistä. Tällöin opiskelijoiden kannalta sujuvampi koulutuspolku tulisi rakentaa siten, että siirtyminen seuraavan syklin koulutukseen esimerkiksi toiselle korkeakoulusektorille on työelämään sijoittumisen kannalta perusteltua eikä pidennä koulutuspolun kokonaispituutta. Esimerkkinä keskusteluissa on ollut erityisesti koulutuspolku sairaanhoitaja (AMK) – terveystieteiden maisteri (hoitotiede).

Helsingin yliopiston terveystieteiden koulutusalan koulutusvastuulla on tarkoitus vastata pitkäaikaiseen pulaan terveystieteiden yliopistokoulutuksen suorittaneista erityisesti Uudellamaalla. Terveystieteen ja hoitotieteen aloituspaikkoja on lisäksi sovittu lisättäväksi erillisrahoituksella yhteensä 100 aloituspaikkaa vuosina 2020–2022.

Työ- ja elinkeinotoimistojen ammattibarometrin (9/2021) mukaan ylihoitajista ja osastonhoitajista on tällä hetkellä paljon pulaa pääkaupunkiseudulla ja Etelä-Suomessa. HYKS:n ERVA-alue on ainoa, jossa ei ole terveystieteiden maisteri- ja tohtorikoulutusta, joten Helsingin yliopiston koulutusvastuulla turvataan alueen hoitohenkilöstölle yhdenvertainen asema terveystieteiden opiskelumahdollisuuksien osalta muiden yliopistokaupunkien sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa.

Yhteiskuntatieteellinen koulutusala

Voimassa olevan asetuksen mukaan yhteiskuntatieteellisen koulutusalan koulutusvastuu on Helsingin yliopistolla, Itä-Suomen yliopistolla, Jyväskylän yliopistolla, Lapin yliopistolla, Tampereen yliopistolla, Turun yliopistolla, Vaasan yliopistolla ja Åbo Akademilla. Helsingin yliopiston Svenska Social och Kommunalhögskolanissa voi suorittaa alemman korkeakoulututkinnon.

Asetuksen liitettä ehdotetaan muutettavaksi yhteiskuntatieteellisen koulutusalan osalta siten, että Lappeenrannan–Lahden teknillinen yliopisto LUTin esityksen mu-

kaisesti Lappeenrannan–Lahden teknillinen yliopisto LUTille lisätään yhteiskuntatieteiden koulutusalan koulutusvastuu. Lappeenrannan–Lahden teknillinen yliopisto LUTin esityksen mukaan sen tarkoituksena on tarjota koulutusosalalla sosiaali- ja käyttäytymistieteiden (pois lukien sosiaalityö) sekä viestintä- ja informaatiotieteiden koulutusta.

Yhteiskuntatieteellistä korkeakoulutusta voidaan pitää alueellisesti ja sisällöllisesti kattavana ja alan koulutustarpeisiin on lähtökohtaisesti mahdollista vastata olemassa olevilla koulutusvastuilla ja yliopistojen välisellä opetusyhteistyöllä. Lappeenrannan–Lahden teknillinen yliopisto LUTin uudella koulutusvastuulla pyritään kuitenkin vastaamaan tulevaisuuden työelämän osaamistarpeisiin yhdistämällä uudella tavalla käyttäytymistieteiden sekä viestintä- ja informaatiotutkimuksen alat tekniikan ja kauppatieteiden alojen kanssa.

3 Esityksen vaikutukset

Hallituksen tavoitteena on edistää toimenpiteitä, joilla koulutuksen ja tutkimuksen tuottama osaaminen tukee nykyistä paremmin työllisyyttä ja työmarkkinoiden uudistumista. Korkeakoulujen kanssa yhteistyössä valmisteltavien toimenpiteiden tavoitteeksi hallitus on asettanut, että korkeakouluista valmistuu nykyistä enemmän osaajia alueille ja aloille, joilla on tai ennakoidaan olevan työmarkkinatarpeita. Toimenpiteillä vaikutetaan osaavan työvoiman tarjonnan merkittävään kasvuun etenkin pitkällä aikavälillä. Korkeakoulujen koulutusvastuita koskevilla laajennuksilla edistetään osaltaan tämän tavoitteen toteutumista parantamalla korkeakoulujen mahdollisuuksia reagoida alueilla vallitsevaan osaajapulaan ja koulutustarpeeseen.

Helsingin yliopiston terveystieteiden koulutusalan koulutusvastuulla lisätään terveystieteiden yliopistokoulutuksen suorittaneiden määrää erityisesti Uudenmaan alueen tarpeisiin. Uudellemaalle sijoittuu noin neljännes terveydenhuollon palvelutoiminnoista ja henkilöstöstä. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toteuttamisen voidaan arvioida lisäävän tarvetta erityisesti tutkimustiedon hyödyntämistä ja kriittistä arviointia hallitsevien asiantuntijoiden opettajien ja johtajien osalta. Yliopiston tiedepohjaisella koulutuksella voidaan vastata tähän tarpeeseen. Yliopistollisissa sairaanhoitopiireissä terveystieteiden koulutus on monissa tapauksissa määritelty kelpoisuusehdoksi hoitotyön johtajien tehtäviin.

Poiketen koulutusvastuusäntelyssä noudatetusta yleisestä käytännöstä Helsingin yliopiston uusi koulutusvastuu ei koskisi terveystieteiden kandidaatin tutkintoa, vaan yliopiston tarkoituksena olisi rekrytoida terveystieteiden maisterin tutkintoon sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita sairaanhoitajia. Tällä on vaikutusta ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden koulutuspolkuun. Sosiaali- ja terveystieteiden työvoimapulan tilanteessa keskeistä on, että pitkät koulutuspolut eivät hankaloita entisestään osaavan työvoiman saatavuutta. Mahdollisuus aloittaa ammattikorkeakoulututkinnon jälkeen suoraan yliopiston ylempään korkeakoulututkintoon johtavissa opinnoissa voi osaltaan lyhentää koulutuspolkua. Toisaalta myös ammattikorkeakoulut ovat tarjonneet sosiaali- ja terveystieteiden alalla kliniseen asiantuntijuuteen sekä sosiaali- ja terveystieteiden johtamiseen painottuneita ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavia ohjelmia myös Uudellamaalla. Helsingin yliopiston uusi koulutusvastuu voi heikentää näiden koulutusten vetovoimaa jatkossa. Lisäksi on

mahdollista, että muista koulutusta antavista yliopistoista hakeutuisi opiskelijoita kandidaatin tutkinnon jälkeen Helsingin yliopistoon suorittamaan maisterin tutkintoa.

Itä-Suomen yliopiston tekniikan alan koulutusvastuu vastaa osaltaan kasvavaan valtakunnalliseen ja alueelliseen kysyntään diplomi-insinöörin tutkinnon suorittaneista osaajista ja täten helpottaa alan jatkuvaa työvoimatarvetta. Työvoimatarpeesta huolimatta tekniikan alan koulutuksen vetovoima on heikkoa. Tämän vuoksi uusien tekniikan alan koulutusyksiköiden perustaminen ei yksin ratkaise elinkeinoelämän diplomi-insinöörien osaajapulaa.

Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto LUTin yhteiskuntatieteiden koulutusalan koulutusvastuulla pyritään vastaamaan tulevaisuuden työelämän osaamistarpeisiin. Sosiaali- ja käyttäytymistieteiden sekä viestintä- ja informaatiotutkimuksen alojen osaaminen luo edellytyksiä uusien, kestävänn liiketoiminnan ratkaisujen kehittämiseen. Uusi koulutusvastuu tukisi täten yliopiston strategiaa ja profiloisi koulutusta yhteiskunnan kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla.

Åbo Akademin oikeustieteen maisterin, lisensiaatin ja tohtorin tutkintoja koskeva koulutusvastuu lisää mahdollisuuksia suorittaa näitä opintoja ruotsin kielellä. Uudella koulutusvastuulla pyritään turvaamaan hyvin ruotsin kieltä osaavien juristien saatuutta ja oikeusturvan toteutumista kaksikielisillä alueilla. Lisäksi uusi koulutusvastuu tarjoaa Åbo Akademiassa oikeusnotaarin tutkinnon suorittaneille jatkossa suoran jatko-opintomahdollisuuden samassa yliopistossa ilman tarvetta hakeutua muihin yliopistoihin.

Åbo Akademin uuden koulutusvastuun myötä ruotsin kielen taitoisten juristien (OTM) koulutusvastuu on kahdella yliopistolla. Helsingin yliopisto ja Åbo Akademi vastaavat yliopistolain 12 §:n mukaisesti yhdessä siitä, että ruotsin kieltä taitavia juristeja koulutetaan riittävästi mm. tuomioistuineläytöksen tarpeisiin. Yliopistolain 36 §:n 3 momentissa tarkoitettua kielitaitokiintiötä voi edelleen käyttää, jos se on tarpeen ruotsin kielen taitoisten koulutustarpeen turvaamiseksi.

Helsingin yliopiston ja Åbo Akademin oikeustieteen alan ruotsinkielisissä tutkinto-ohjelmissa osa opintopaksoista on tarjolla vain suomeksi ja niihin osallistutaan yhdessä suomenkielisten opiskelijoiden kanssa. Lisäksi Helsingin yliopisto on vahvistanut kaksikielistä juristikoulutusta viime vuosina sekä Vaasan että Helsingin yksiköissä. Åbo Akademin koulutusvastuun laajentaminen hajauttaa ruotsinkielisen oikeustieteen koulutuksen resursseja. Uusi koulutusvastuu voi kuitenkin tarjota myös mahdollisuuksia tuottaa nykyistä enemmän ruotsinkielisiä opintopaksoja ja opintomateriaaleja korkeakoulujen yhteistyönä.

Yliopistojen koulutusvastuiden muutoksilla ei voida vastata välittömiin osaajatarpeisiin. Koska ensimmäiset uusien koulutusvastuiden mukaiset tutkinto-opiskelijat aloittavat koulutuksensa vasta syksyllä 2023 ja koska alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon tavoitteellinen suorittamisaika on 3 + 2 vuotta, uusien koulutusvastuiden vaikutukset ovat nähtävissä työmarkkinoilla vasta usean vuoden viiveellä.

Esityksellä ei ole vaikutuksia valtiontalouteen. Yliopistojen uudet koulutusvastuut toteutetaan yliopistoille myönnetyn perusrahoituksen ja sopimuskaudelle 2021–2024 sovittujen tutkintotavoitteiden puitteissa.

4 Asian valmistelu

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyysi 1.7.2021 yliopistoja ja ammattikorkeakouluja toimittamaan 30.9.2021 mennessä yliopistojen tutkintoasetuksen ja koulutusvastuuasetuksen sekä ammattikorkeakoulujen toimilupien mukaisten koulutusvastuiden muuttamista koskevat mahdolliset esitykset, jotka koskevat vuonna 2023 alkavaa koulutusta.

Yliopistojen ministeriölle toimittamista esityksistä on pyydetty erikseen lausunnot muilta yliopistoilta, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry:ltä, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:ltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, oikeusministeriöltä, Kansalliselta koulutuksen arviointikeskukselta (Karvi), Akava ry:ltä, Elinkeinoelämän Keskusliitto EK:lta, Insinööriiliitto IL ry:ltä, Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry:ltä, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry:ltä, Kunta- ja hyvinvointialueuudistus KT:ltä, Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry:tä, Palkansaajajärjestö Pardia ry:ltä, Professoriliitolta, Sivistystyönantajat ry:tä, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry:ltä, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:ltä, STTK ry:ltä, Suomen Asianajajaliitolta, Suomen Lakimiesliitolta, Tehy ry:ltä, Tekniikan Akateemisten liitto TEK ry:ltä, Teknologiateollisuus ry:ltä, Tieteentekijöiden liitolta, Yhteiskuntaalan korkeakoulutetut ry:ltä. Lausuntoja saatiin yhteensä 34.

Asetusehdotus on valmisteltu virkatyönä opetus- ja kulttuuriministeriössä yliopistojen esitysten ja niistä saadun lausuntopalautteen pohjalta. Esityksistä on myös järjestetty erillinen keskustelutilaisuus opetus- ja kulttuuriministeriön sekä korkeakoulujen ja tiedelaitosten johdon seminaarin yhteydessä 30.11.2021.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyysi 3.12.2021 yliopistoilta lisäselvityksiä uusien koulutusvastuiden toteutuksen edellytyksistä. Lisäselvityksiä pyydettiin Helsingin yliopistolta, Itä-Suomen yliopistolta, Lapin yliopistolta, Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto LUTilta, Turun yliopistolta ja Åbo Akademiä. Yliopistoja pyydettiin toimittamaan esitetystä koulutusvastuusta kustannusarvio (ml. henkilöstö ja sen lisäystarpeet) ja rahoitussuunnitelma ulottuen koulutuksen suunnittelu- ja käynnistysvaiheesta (vuodet 2022–2023) kymmenen vuoden päähän. Opetus- ja kulttuuriministeriö sai pyytämänsä lisäselvitykset 9.12.2021 mennessä. Yliopistot toivat selvityksissään esiin koulutusvastuuesitystensä kustannukset sekä suunnitelmat rahoituksesta pyydetyllä tarkastelukaudella. Yliopistojen selvitysten perusteella uudet koulutusvastuut eivät edellytä opetus- ja kulttuuriministeriön lisärahoitusta.

Helsingin yliopiston esitystä (terveystieteet) koskeva lausuntopalaute

Aalto-yliopisto toteaa Helsingin yliopiston esityksen laajentaa koulutusvastuutaan terveystieteiden maisterin ja tohtorin tutkintoon johtaviin tutkinto-ohjelmiin eroavan

monista muista esityksistä siinä, että se ei pirstaloi korkeakoulukenttää, vaan vahvistaa entisestään yhtä Euroopan johtavaa terveyden ja hyvinvoinnin tutkimuksen ja korkeimman opetuksen osaamiskeskittymää. Suurin osa Aalto-yliopiston lääketieteellistä tekniikkaa, neurotieteitä, biomateriaaleja, digitaalista terveyttä sekä terveyspalvelujen hallintoa ja suunnittelua sekä terveystaloustiedettä koskevasta, kansainvälisesti tunnustetusta huippututkimuksesta tehdään tiiviissä yhteistyössä Helsingin yliopiston ja Helsingin seudun yliopistollisen keskussairaalan erinomaisen lääketieteellisen ja kliinisen osaamisen kanssa. Terveystieteiden korkeampien tutkintojen opetuksen tuominen tähän yhteyteen vahvistaisi entisestään keskittymän yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Itä-Suomen yliopisto viittaa opetus- ja kulttuuriministeriön yhdessä korkeakoulujen kanssa käynnistämään koulutusvastuujärjestelmää uudistavaan prosessiin, jossa tavoitteena on luoda yhteinen näkemys koulutusvastuusäätelyn tarpeesta ja rakenteesta. Koulutusvastuuesitykset tulisikin ratkaista yhteisen työskentelyn ja tästä johdettujen päätösten jälkeen niiden hakemusten osalta, joissa on kyse aiemmin vakiintuneesti sovelletun käytännön muuttamisesta siten, että koulutusvastuu voisi sisältää pelkäämään maisteri- ja tohtoritutkinnot.

Jyväskylän yliopisto toteaa yleisesti, että vaikka korkeakouluilta on odotettu profiloitua, myös uusien koulutusvastuiden myöntäminen ja siten koulutusvastuiden laajentaminen on tarpeen osaamisen uudistamiseksi, koulutuksen vetovoimaisuuden vahvistamiseksi sekä kansalliseen ja alueelliseen osaajatarpeeseen vastaamiseksi. Nyt esitetyistä koulutusvastuulaajennuksista useat asettuvat aloille, joilla on huomattavaa osaajapulaa tai alat ovat korkean hakupaineen aloja. Uusia koulutusvastuita tarkasteltaessa on työllisyysnäkökohtien lisäksi erityisesti huomioitava kunkin alan riittävä tieteellinen osaamispohja sekä koulutusvastuun asettuminen yliopiston profiiliin. Mahdollisten uusien koulutusvastuiden tulisi myös integroitua olemassa oleviin kansallisiin yhteistyöverkostoihin. Jyväskylän yliopisto suhtautuu myönteisesti HY:n koulutusvastuun laajentamiseen terveystieteiden maisteri- ja tohtorikoulutuksen alueelle. Jyväskylän yliopiston näkemyksen mukaan Uudeltamaalta terveystieteitä opiskelemaan hakeutuvat eivät merkittävästi vähennä JYU:n terveystieteiden oppiaineisiin (gerontologia, fysioterapia, liikuntalääketiede ja terveystieteiden opettajien määrää). HY:n esitys asettuu kansalliseen kokonaisuuteen, ja esimerkiksi JYU:lla on muista terveystieteiden tiedekunnista/laitoksista poikkeavat oppiaineet, jotka eivät kilpaile esim. hoitotieteen kanssa. Terveydenhuolto tarvitsee lisää osaavia, tutkimustulosten kriittistä lukutaitoa hallitsevia asiantuntijoita opettajia ja johtajia mm. SOTE-uudistuksen voimaantullessa. Tähän haasteeseen voidaan vastata kouluttamalla enemmän terveystieteiden maistereita- ja tohtoreita. Lisäksi työvoimatarjonnan lisääntyminen lisäänee myös työpaikkoja terveystieteiden maistereille ja tohtoreille, josta myös JYU:sta valmistuneet terveystieteilijät hyötyvät. HY ei esitä kandidaattien koulutusta terveystieteiden alalle, minkä vuoksi on kiinnitettävä huomiota eheän opintopolun rakentumiseen terveystieteiden maisterin ja tohtorin tutkintoon. HY esittää perustellusti ammattikorkeakouluista väylää maisterin tutkintoon ja korostaa riittävää opiskelijapohjaa, mitä ammattikorkeakoulut tuottavat. Mahdollisen koulutusvastuun laajentumisen myötä Jyväskylän yliopisto on valmis tekemään tutkimuksellista ja koulutuksellista yhteistyötä Helsingin yliopiston kanssa sekä tukemaan uutta käynnistytävää koulutusta yhteistyöllä.

Oulun yliopisto katsoo yleisesti, että koulutusvastuiden laajentaminen pitäisi hoitaa etupäässä koulutusyhteistyöllä, niin että tutkinnot suoritettaisiin usean korkeakoulun yhteistyönä ristiinopiskellen. Tämä auttaisi vahvistamaan jo olemassa olevaa osaamista niissä korkeakouluissa, joissa sitä on, eikä hajoittaisi ja pirstaloisi alojen kenttää. Nykyisillä koulutusvastuilla on merkittävästi haasteellisempaa lisätä koulutusmääriä kuin lisäämällä täysin uusia aloja yliopistoihin. Siksi Oulun yliopisto toteaa myöskin tarpeen koulutusvastuiden laajentamiselle ja järjestelmän muuttamiselle. Tätä tukee hallituksen Kestävän kasvun ohjelma. Oulun yliopisto toivoo myöskin, että koulutusvastuiden laajentamista pyytäneet yliopistot pystyisivät hoitamaan laajentamisen omalla rahoitusosuudellaan, eikä uusille koulutusvastuille myönnettäisi erillisiä starttirahoja. Mikäli kuitenkin tällaisia myönnetään, niiden ei pitäisi olla pois yliopistojen yhteisestä rahoituskehiksestä vaan aidosti erillisestä lähteestä tulevia. Helsingin yliopisto hakee koulutusvastuunsa laajentamista pelkästään terveystieteiden maisterin ja tohtorin tutkintoa varten. Nykyisen koulutusvastuujärjestelmän puitteissa tämä ei kuitenkaan ole ollut tähän saakka mahdollista, vaan koulutusvastuut on täytynyt hakea alemmasta korkeakoulututkinnosta saakka. Tästä syystä Oulun yliopisto pyytää harkitsemaan Helsingin yliopiston hakemusta, koska se toimii samalla ennakkopäätöksenä ja avaa mahdollisuuden muillekin hakea koulutusvastuita pelkästään ylempää korkeakoulututkintoa ja jatkokoulutusta varten.

Tampereen yliopisto toteaa, että tällä hetkellä terveystieteiden maisterikoulutusta hoitotieteessä on viidessä yliopistossa, opetus toteutetaan joustavilla monimuotoisilla opetus- ja oppimismenetelmillä mahdollistaen myös etä- ja hybridiopiskelun eli opiskelijat voivat joustavasti opiskella muualta kuin ko. yliopistopaikkakunnalta. Tampereen yliopisto suhtautuu esitettyyn laajennukseen varauksella, sillä vaarana on, että opiskelijat hakeutuisivat muista yliopistoista Helsingin yliopistoon suorittamaan maisterin tutkintoa, ja muut yliopistot näin ollen menettäisivät opiskelijoita ja siten myös tutkintoja. HY haki vastuuta jo 2020, mutta OKM ei sitä myöntänyt keskeisenä perustelunaan, että koulutusvasuun pitäisi sisältää kaikki koulutustasot kandidaatista tohtorin tutkintoon. Tampereen yliopisto ei pidä tällä hetkellä ajankohtaisena lähteä rikkomaan periaatetta kaikista koulutustasoista, koska koulutusvastuun sääntelyn muuttamista pohditaan osana Korkeakoulujen kestävää tiekarttaa.

Turun yliopisto näkee, että tiedepohjaiselle TtM-koulutukselle on tällä hetkellä erityinen tilaus, kun Suomen sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmää muutetaan. Turun yliopisto ei vastusta Helsingin yliopiston esitystä koulutusvastuun laajentamisesta terveystieteen alueelle, mutta haluaa nostaa esiin tiettyjä seikkoja, jotka on hyvä huomioida: 1) Terveystieteiden maisterikoulutusta on mahdollisuus suorittaa usean pääaineen alueella. Esityksestä ei selkeästi käy ilmi, minkä pääaineen koulutuksesta olisi kyse. Oletettavasti kyse on terveystieteiden tieteestä, koska on tarkoitus perustaa ko. alan professorin toimi. Kyseisen professorin on tarkoitus ilmeisesti opettaa myös kliinistä hoitotiedettä ja lisäksi ehdotukseen sisältyy lehtorin tehtäviä. On kuitenkin huomautettava, että hoitotiede ja terveystieteiden tieteet ovat erillisiä tieteenaloja eikä esimerkiksi hoitotiedettä pääaineena voi opettaa toisen tieteenalan professori. Olisikin ollut perusteltua täsmentää esitystä siten, että voidaan arvioida koulutuksen suuntautuminen/tieteenala esitettyä täsmällisemmin. 2) Koulutusta perustellaan pääkaupunkiseudun koulutustarpeella. Jo 1990-luvun alusta alkaen maassamme viisi yliopistoa ovat huolehtineet terveystieteiden maisterin koulutuksesta ja rakentaneet erilaista yh-

teistyötä. Muun muassa etäopetuksessa toimivat tehokkaat rakenteet ja tohtorikoulutuksessa toimii valtakunnallinen verkosto. Uuden koulutusyksikön käynnistäminen tulisiikin perustella tulevaisuuden kokonaisvaltaisella työvoimatarpeella ja sillä, että olemassa olevat yksiköt eivät kykenisi vastaamaan tarpeeseen. Joka tapauksessa on nähtävissä koulutukseen tulevien ikäluokkien pieneneminen tulevaisuudessa. 3) Koulutuksen laajentamisesitys koskee TtM- ja TtT-tutkintoja, mutta ei TtK-tutkintoja. Suunnitelmassa on ilmeisesti ottaa koulutukseen sekä suoraan ammattikorkeatutkinnon suorittaneita terveysalan ammattilaisia että muun kandidaatintutkinnon suorittaneita. Tämä tarkoittaa, että ne yliopistot, jotka kouluttavat TtK-tutkintoon, tullevat menettämään maisteritutkintoa suorittavia opiskelijoita. Periaatteena on aikaisemmin ollut, että samassa yliopistossa on mahdollisuus suorittaa alan alempi ja ylempi tutkinto. Kaikki jo nykyisetkin koulutusvastuussa olevat tekevät yhteistyötä ammattikorkeakoulujen kanssa joko antaen korvautuvuutta niissä suoritettua alemman korkeakoulututkinnon perusteella tai ottaen suoraan opiskelijoita sieltä. Ammattikorkeakoulun alempi tutkinto ei kuitenkaan välttämättä anna suoraan valmiuksia ylempään, tiedeperustaiseen korkeakoulututkintoon. Yliopisto- ja ammattikorkeakoulu yhteistyönä tulisiikin asiaa tarkastella valtakunnallisena ratkaisuna. Turun yliopisto kouluttaa TtK-, TtM- ja TtT-tutkintoon johtavaa koulutusta hoitotieteen alalla. Koulutuksessa on opiskelijoita pääkaupunkiseudulta, ja tutkimustyötä tehdään yhteistyössä mm HUS-organisaation kanssa. Yhä lisääntyvästi opetus on etäopetusta ja rakentamalla yhteistyötä esimerkiksi Helsingin yliopiston kanssa olisi mahdollisuus tuottaa monipuolista tulevaisuusorientoitunutta koulutusta. 4) Parhaillaan maassamme on meneillään laaja SOTEKU-tutkintojen kehittäminen liittyen tulevaisuuden työvoimatarpeisiin, yhteistyönä opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön kesken. On perusteltua arvioida uusien koulutusyksiköiden perustaminen suhteessa tuohon kehittämistyöhön.

Vaasan yliopisto kiinnittää huomiota yleisesti siihen, että esitettävän uuden koulutusvastuun tulee olla johdonmukainen ja kestävä pitkällä aikavälillä ja lähtökohtaisesti kattaa kaikki tutkintoasteet kandidaatin tutkinnosta tohtorin tutkintoon. Näin voidaan vastata tehokkaasti koulutustason nostamisen haasteisiin. Pelkästään ylempiin korkeakoulututkintoihin tähtäävä avaus nojaten jo olemassa olevaan muiden korkeakoulujen alempiin korkeakoulututkintoihin johtavaan koulutukseen ei tue parhaalla mahdollisella tavalla kansallisia koulutustason nostamisen tavoitteita. Sinällään esimerkiksi tiiviskin opetusyhteistyö eri korkeakoulujen välillä on kannatettavaa. Esimerkiksi Vaasan yliopiston ja Vaasan ammattikorkeakoulun välillä yhteistyö koulutuksen saralla toimii laadukkaasti ja tehokkaasti. Molemmilla korkeakouluilla on kuitenkin koulutusvastuu yhteistyöaloilla kaikilla tutkintoasteilla ja tämä luo hyvät edellytykset laadukkaaseen koulutuksen järjestämiselle kestävästi niin yliopisto- kuin ammattikorkeakoulututkintojen osalta.

Vaasan yliopisto katsoo, että juuri ylempien korkeakoulututkintojen alueelliseen alakohtaiseen tarpeeseen on käytännöllistä vastata nykyisten koulutusvastuiden puitteissa alueellisten maisteriohjelmien kautta. Vaasan yliopistolla, kuten kaikilla muillakin yliopistoilla, on oman koulutusvastuunsa puitteissa maisteriohjelmiä, joita toteutetaan muualla kuin Vaasassa. Nämä ohjelmat pyrkivät juurikin vastaamaan alueellisiin koulutustarpeisiin valituilla aloilla esimerkiksi työvoiman saatavuuden turvaamiseksi. Alueellisiin koulutustarpeisiin voidaan nykyisten koulutusvastuiden puit-

teissa vastata myös koulutuksen kehittämisen keinoin. On selvää, että yliopistot panostavat jatkossa koulutusohjelmissaan monimuoto-opetukseen erityisesti maisteriohjelmissaan, jolloin tutkinnon suorittaminen on aikaisempaakin käytännöllisempää myös muualta kuin yliopistopaikkakunnalta käsin. Myös Vaasan yliopisto on kehittämässä koulutustaan tähän suuntaan omien koulutusvastuidensa puitteissa ja sitä kautta tarjoamassa mahdollisuuksia koulutustarpeisiin liittyvien haasteiden ratkaisemiseen myös kansallisella tasolla.

Tehy kannattaa Helsingin yliopiston esitystä. *Tehy* on ajanut terveystieteiden tutkintoon johtavan koulutuksen käynnistämistä Helsingin yliopistoon siitä lähtien, kun se viime vuosituhaten lopussa lakkautettiin. Yliopistokoulutus tukee myös magneettisairaalamallia Suomessa ja vahvistaa terveystieteen tutkimusta pääkaupunkiseudulla. Opetushallituksen tilastojen mukaan terveystieteiden tutkintojen määrä on Suomessa pysynyt lähes ennallaan viimeisen viiden vuoden aikana. Sosiaali- ja terveyspalveluita tuottavat organisaatiot Uudellamaalla todella tarvitsevat terveystieteiden yliopistokoulutuksen suorittaneita. Uudenmaan väestömäärä oli vuoden 2021 kesäkuussa noin 1,7 miljoonaa, joka on noin 30 prosenttia koko Suomen väkiluvusta. Uudellamaalla on neljännes terveydenhuollon palvelutoiminnoista ja henkilöstöstä. Ilman alan yliopistokoulutusta palvelujen kehittämiseen tarvittavan tutkimustiedon saatavuus vaikeutuu. Terveystieteiden koulutuksen tulee olla yhdenveroisesti turvattu kaikkien yliopistollisten sairaanhoitopiirien erityisvastuualueilla (ERVA). HYKS:n ERVA-alue on ainoa, jossa ei ole terveystieteiden maisteri- ja tohtorikoulutusta. Näin ollen myös alueen hoitohenkilöstö on eriarvoisessa asemassa terveystieteiden opiskelumahdollisuuksien osalta muiden yliopistokaupunkien sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöön verrattuna. Yliopistollisissa sairaanhoitopiireissä on määritelty hoitotyön johtajien kelpoisuusehdot, joissa terveystieteiden koulutus monessa tapauksessa vaatimuksena. Helsingin yliopisto ei sisällytä hakemukseensa terveystieteiden kandidaatin koulutusvastuuta. *Tehy* katsoo, ettei tämä kuitenkaan saa olla esteenä hakeumuksen hyväksymiselle. Sosiaali- ja terveysalan työelämä ei tunnista yliopistolliselle kandidaattitutkinnolle tarvetta, koska duaalimalli tuottaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä ammattikorkeakoulututkinnosta, joka on saman tasoinen kandidaattitutkinnon kanssa. Esityksellä estetään myös ammattikorkeakoulun ja yliopiston välinen kilpailu EQF 6 tasoisen osaamisen tuottamisesta. Terveystieteiden maisteriohjelmaan voisi hakeutua sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon suoritettuaan. Tällainen käytäntö on jo Suomessa mm. Oulun yliopistossa. Toimintatapa tukee myös korkeakoulutuksen visiota tiivistää ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välistä yhteistyötä. Terveystieteet ovat hyvin perusteltu esimerkki uudentyyppiselle koulutusvastuupilotille Suomessa, jossa Helsingin yliopistolle myönnetään vain maisteri-tohtoritutkinnon koulutusvastuu.

STTK tukee jäsenjärjestönsä *Tehyn* ministeriölle toimittamaa lausuntoa.

Akava toteaa, että yliopistojen koulutusvastuista säädetään valtioneuvoston asetuksella ja asetus edellyttää, että yliopistot tarjoavat koulutusvastuidensa osalta kaikki kolme sykliä (alempi korkeakoulututkinto, ylempi korkeakoulututkinto sekä tieteellinen tai taiteellinen jatkotutkinto). Osassa nyt käsittelyyn tulleista koulutusvastuuesityksistä tämä ehto ei täyty. *Akava* katsoo, ettei tästä edellytyksestä pidä tinkiä.

Tieteentekijät toteaa, että koulutusvastuuesityksestä on käyty keskustelua toista vuosikymmentä ja se, että asiaan ei ole saatu aiemmin ratkaisua, on vaikuttanut huomattavasti niin yksilöihin, palvelujärjestelmään kuin alan tutkimuksen kehittymiseen myös Suomen suurimmassa sairaanhoitopiirissä. Sen sijaan se, että yliopistolla olisi koulutusvastuu ilman kaikkia kolmea sykliä (kandi, maisteri ja tohtori), on merkittävä poliittinen kysymys, joka tulisi ratkaista eduskunnassa.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) näkemyksen mukaan koulutuksen laadun tulisi olla keskiössä, kun päätetään korkeakoulujen koulutusvastuiden laajennuksista. Korkeakoulutuksen järjestäminen on pitkäjänteistä toimintaa, jossa merkittävässä roolissa ovat pätevät ja riittävät henkilöresurssit, jotka vastaavat koulutuksen suunnittelusta, toteutuksesta sekä kehittämisestä. Karvi arvioi vuosina 2020–2022 koulutusjärjestelmän kykyä vastata jatkuvan oppimisen haasteisiin äkillisissä rakennemuutostilanteissa. Kyselyn alustavien tulosten perusteella korkeakoulujen keskeinen haaste työikäiselle väestölle suunnattujen koulutuspalveluiden toteuttamisessa työelämän nopeissa muutostilanteissa on sopivan opetushenkilöstön löytäminen ja rekrytointi tilanteissa, joissa uutta koulutusta tarvitaan nopeasti ja työvoimapulan toimiala on pitkälle erikoistunut. Karvi viittaa sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutusta koskevan arviointiin, jonka mukaan sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen koulutustarjontaa tulee koordinoita valtakunnallisesti ja sopia työnjaosta. Opiskelijoiden siirtymiä korkeakoulusektorilta toiselle ja YAMK-tutkinnon suorittaneiden pääsyä yliopistojen tieteellisiin jatko-opintoihin tulee kehittää. Arvioinnissa on todettu, että työelämän edustajat toivoivat myös pääkaupunkiseudulle mahdollisuutta suorittaa terveystai hoitotieteen maisteritutkintoon johtavia opintoja yliopistossa.

Itä-Suomen yliopiston esitystä (tekniikka) koskeva lausuntopalaute

Aalto-yliopisto toteaa suomalaisen yliopistokentän toimivan peruuttamattomasti globalisoituneessa toimintakentässä ja kilpailutilanteessa. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma vahvistaa tutkimuksen ja korkeakoulutuksen vision tavoitteen tki-menojen nostamisesta 4 %:iin BKT:sta vuoteen 2030 mennessä. Tämä edellyttää merkittävää yksityisen sektorin lisäpanostusta suomalaiseen tki-toimintaan. Tavoite voidaan saavuttaa vain, jos suomalaiset tki- ja koulutusyksiköt saavuttavat sellaisen kansainvälisen merkittävyyden, että houkuttelevat laadullaan ja laajuudellaan suuria yrityksiä kohdistamaan tki-investointinsa näiden yksiköiden yhteyteen Suomeen. Tämä on valtava haaste Suomelle, jonka sinänsä erinomaisen yliopistosektorin kerta toisensa jälkeen tunnistettu haaste on pirstaloituminen kansainvälisessä katsannossa kovin pieniin yksiköihin: pienet yksiköt, vaikka olisivat laadukkaita, eivät pysty kannattelemaan niin monipuolista ja vaikuttavaa tutkimuksen, koulutuksen, kehittämisen ja innovaatioiden ekosysteemiä, että ekosysteemi muodostaisi kansainvälisessä vertailussa houkuttelevan ympäristön yritysten suuren mittakaavan tki-toimintojen sijoituspaikaksi. Aalto-yliopisto toteaa, että tätä suomalaisen järjestelmän rakenteellista kilpailuhaittaa on tehokkaasti korjattu yliopistojen profiloitumistyöllä ja päällekkäisyyksien purkamisella. Tekniikan alan yliopistojen yhteistyö on saavuttanut tässä yliopistojen toisiaan täydentävien profiilien ja roolien terävöittämistyössä merkittäviä tuloksia. Profiloitumisen, laadun kriittisen massan kasvattamisen kautta yhä useampi yksikkö on Suomessa kyennyt saavuttamaan tunnustetun ja verkottuneen aseman kansainvälisen tiedeyhteisön eturintamassa. Suomalainen kyky joustavaan kansalliseen yhteistyöhön on mahdollistanut osaamisen ja verkostojen viemisen ketterästi

alueille, joilla on ollut nopeastikin nousseita osajatarpeita. Paraatiesimerkki tästä on tekniikan alan verkostoyliopisto FITech. Aalto-yliopiston näkemyksen mukaan Itä-Suomen yliopiston ja Turun yliopiston esitykset veisivät toteutuessaan viime vuosien profilointi- ja sitä kautta kilpailukyvyn korjaamistyötä taaksepäin. Aalto-yliopisto pitää selvänä, että suomalaisen yliopistokoulutuksen kilpailukyvyn täytyy perustua kansainvälisesti johtavalle laadulle, joka yliopistokontekstissa tarkoittaa suurelta osin koulutuksen saumatonta kytkeytymistä uutta luovaan, kansainvälisesti johtavaan tutkimukseen. Tämä on haaste myös tekniikan alan koulutukselle. Aalto-yliopisto viittää Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen tuoreeseen selvitykseen (Tekniikan korkeakoulutuksen arviointi, KARVI 3:2020), jonka mukaan tekniikan alan koulutustarjonnan profiilissa on kokonaisuutena katsoen vielä paljon kehittämistä. Erityisiä haasteita kansallisella tasolla on koulutustarjonnan perustamisessa pitkäjänteisesti rakennetun, tieteellisesti ensiluokkaisen ja yhteiskunnallisesti verkottuneen tutkimusyhteisön toimintaan sekä, samaan asiaan liittyen, riittävän suurten tutkimus- ja opetusyksiköiden rakentamisessa. Selvitys toteaa tekniikan alan korkeakoulutuksen kokonaisuuden olevan “suuresta alueellisesta kattavuudesta johtuen sirpaleinen. Koulutuksen profilointia ja työnjakoa ei ole tehty ja kallista infrastruktuuria vaativa tekniikan koulutus on hajallaan osittain pienissä koulutusyksiköissä.” Selvityksen mukaan “riittävän suurien osaamiskokonaisuuksien synnyttämiseksi vaaditaan poliittisia päätöksiä koulutuksen alueellisesta kattavuudesta ja toteutuksista”. Aalto-yliopiston mukaan nyt esitetyt koulutusvastuiden laajennukset tekniikan alalla vahvistaisivat entisestään tekniikan alan koulutuksen arvioinnissa tunnistettuja rakenteellisia ongelmia. Suomen korkeakoulujen kestävä kasvun ohjelmassa pohditaan koulutusvastuujärjestelmän tulevaisuutta tilanteessa, jossa moduulilähtöinen ajattelu sekä jatkuvan opimisen laajentaminen ovat haastamassa tutkintopainotteisen lähestymistavan korkeakoulutukseen. Toisaalta eurooppalainen korkeakoulutusalue hakee uudenlaisia yhteistyömuotoja ja eurooppalaisia yhteisohjelmia. Aalto-yliopisto katsoo, että asemoituaan oikein uutta asentoa etsivässä eurooppalaisessa korkeakoulutuskentässä suomalaisten koulutusyksiköiden tulee kyetä tarjoamaan paitsi kansainvälisesti johtava sisältö, myös kansainvälisesti kilpailukykyiset ja houkuttelevat opiskeluympäristöt. Tämä edellyttää riittävän suuria kokonaisuuksia. Koulutusvastuun jakaminen uudella tavalla – ja erityisesti pienyksiköihin pirstaloimisen edistäminen – keskellä tätä murrosvaihetta ei ole Aalto-yliopiston mukaan perusteltua.

Oulun yliopisto katsoo yleisesti, että koulutusvastuiden laajentaminen pitäisi hoitaa etupäässä koulutusyhteistyöllä, niin että tutkinnot suoritettaisiin usean korkeakoulun yhteistyönä ristiinopiskellen. Tämä auttaisi vahvistamaan jo olemassa olevaa osaamista niissä korkeakouluissa, joissa sitä on, eikä hajoittaisi ja pirstaloisi alojen kenttää. Nykyisillä koulutusvastuilla on merkittävästi haasteellisempaa lisätä koulutusmääriä kuin lisäämällä täysin uusia aloja yliopistoihin. Siksi Oulun yliopisto toteaa myöskin tarpeen koulutusvastuiden laajentamiselle ja järjestelmän muuttamiselle. Tätä tukee hallituksen Kestävän kasvun ohjelma. Oulun yliopisto toivoo myöskin, että koulutusvastuiden laajentamista pyytäneet yliopistot pystyisivät hoitamaan laajentamisen omalla rahoitusosuudellaan, eikä uusille koulutusvastuille myönnettäisi erillisiä starttirahoja. Mikäli kuitenkin tällaisia myönnetään, niiden ei pitäisi olla pois yliopistojen yhteisestä rahoituskehiksestä vaan aidosti erillisestä lähteestä tulevia. Turun yliopiston ja Itä-Suomen yliopiston esityksen osalta Oulun yliopisto on huolissaan jo nyt pienen tekniikan alan hakijapaineen jakautumisesta vielä suuremmalle määrälle koulutuksia. Toisaalta tekniikan alalla on tarve työvoimalle, joten se puoltaa

koulutusvastuiden laajentamista. Oulun yliopisto toteaa, että se voi tehdä erittäin hyvin koulutusyhteistyötä tekniikan alalla myös uusien koulutusvastuiden osalta ristiinopiskelun kautta ja toivoo, että mikäli koulutusvastuut myönnetään, Turun ja Itä-Suomen yliopisto aloittaisivat keskustelut Oulun yliopiston kanssa opetusyhteistyöstä.

Tampereen yliopisto katsoo, että laajennuksia ja ylipäättään koko tekniikan yliopistokoulutuksen kansallista strategiaa olisi tarkasteltava pitkäjänteisesti ottamalla huomioon yliopistojen profiilialueet sekä mahdollisuudet järjestää laadukasta, korkeatasoiseen tutkimukseen perustuvaa koulutusta kustannustehokkaasti. Laadukas koulutus perustuu laadukkaaseen tutkimukseen, jonka kehittäminen vie paljon aikaa. Suomen kokoisessa maassa ei ole mielekästä järjestää tutkimus- ja koulutuskeskittymiä infroineen monille paikkakunnille samoilla aloilla. Pätevän opetus- ja tutkimushenkilöstön saaminen voi tulla haasteeksi, jos koulutusta laajennetaan mittavasti. Toisaalta esimerkiksi tekniikan yhteinen verkkoylempiopisto FITech on osoittanut, että verkostokoulutuksen ja yhteistyön avulla yliopiston osaamista – yksittäisistä opintojaksoista jopa uusiin tutkinto-ohjelmiin asti - voidaan kustannustehokkaasti monistaa oman yliopistopaikkakunnan ulkopuolelle, vastaten näin moniin paikallisiin tarpeisiin. Tampereen yliopisto suhtautuu esitettyihin laajennushakemuksiin kriittisesti, samalla kuitenkin toivoen pitkäjänteistä strategista koulutusyhteistyötä niiden yliopistojen kesken, joilla jo on tekniikan koulutusvastuu, jotta se pystyy järjestämään laadukasta, kustannustehokasta ja yhteiskunnan tarpeet huomioivaa koulutusta myös jatkossa.

Turun yliopisto katsoo, että Itä-Suomen yliopiston esitys koulutusvastuun laajentamisesta perustuu selvästi Itä-Suomen yliopiston tutkimuksellisiin vahvuuksiin. Se katsoo alueellisen tarveselvityksen osaamispula-alueista vain osan, vastaten kuitenkin osaltaan valtakunnalliseen tekniikan alan osaajapulaan. Osaamisen ja resurssien puolesta esitys vaikuttaa uskottavalta ja toteuttamiskelpoiselta. Esityksen mukaisen koulutuksen osaamisprofiili on Turun yliopiston teknillisen tiedekunnan kannalta lähimpänä materiaalteknikan tutkinto-ohjelman koulutussisältöjä poiketen niistä kuitenkin merkittävästi. Turun yliopisto suhtautuukin positiivisesti Itä-Suomen yliopiston koulutusvastuun laajennusesitykseen, ja katsoo, että Turun yliopiston kanssa haitallista päällekkäisyyttä ei ole havaittavissa.

Vaasan yliopisto toteaa, että yleisellä tasolla uuden koulutusvastuun myöntämistä harkittaessa on huomioitava todellinen ja pidempiaikainen työvoimantarve sekä koulutuksen aito tarve alueellisesti ja kansallisesti. Lisäksi etenkin tekniikan alalla koulutusvastuiden laajentamista harkittaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, että investointeja tutkimusinfrastruktuuriin voidaan tehdä kestäväällä tavalla ilman tarpeetonta päällekkäisyyttä.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) näkemyksen mukaan koulutuksen laadun tulisi olla keskiössä, kun päätetään korkeakoulujen koulutusvastuiden laajennuksista. Korkeakoulutuksen järjestäminen on pitkäjänteistä toimintaa, jossa merkittävässä roolissa ovat pätevät ja riittävät henkilöresurssit, jotka vastaavat koulutuksen suunnittelusta, toteutuksesta sekä kehittämisestä. Karvi arvioi vuosina 2020–2022 koulutusjärjestelmän kykyä vastata jatkuvan oppimisen haasteisiin äkillisissä rakennemuutostilanteissa. Kyselyn alustavien tulosten perusteella korkeakoulujen

keskeinen haaste työikäiselle väestölle suunnattujen koulutuspalveluiden toteuttamisessa työelämän nopeissa muutostilanteissa on sopivan opetushenkilöstön löytäminen ja rekrytointi tilanteissa, joissa uutta koulutusta tarvitaan nopeasti ja työvoimapulan toimiala on pitkälle erikoistunut. Karvi viittaa tekniikan korkeakoulutuksen arvioinnissa vuonna 2020 annettuihin suosituksiin, joiden mukaan tekniikan korkeakoulutuksen profilointia ei ole tehty riittävästi eikä kansallisella tasolla ole jaettua selkeää näkemystä strategisesta suunnasta tai johtajuutta sen toteuttamisessa. Korkeakoulujen ohjaukseen tulee luoda kannustimia yhteistyöhön ja erikoistumiseen. Koulutustarjonnan alueellisen saatavuuden varmistamisessa tulee nykyistä enemmän hyödyntää digitalisaatiota. Arvioinnin mukaan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen muodostamaa tekniikan korkeakoulutusta pitää kehittää yhtenä kokonaisuutena. Tekniikan korkeakoulutuksen kokonaiskuva on tarkasteltava rohkeasti ja ennakoluulottomasti kansallisella tasolla. Duaalimallin rajan yli menevää yhteistyötä tehdään liian vähän. Erillisten kokonaisuuksien ylläpitämisen sijasta tulee rakentaa ja hyödyntää yhteisiä teknologisia ja palveluita tuottavia infrastruktuureja. Arvioinnin mukaan tekniikan korkeakoulutuksen heikko vetovoima on kansallinen ongelma, jonka syyt ovat syvällä yhteiskunnallisessa kehityksessä. Osaavan insinöörikoulutetun työvoiman saatavuus rajoittaa jo nyt yritysten kasvumahdollisuuksia. Kohtaanto-ongelman ratkaisemiseksi pitää ryhtyä pikaisiin ja määrätietoisiin kansallisiin toimenpiteisiin. Karvi toteaa, että tekniikan koulutustarjonta on kummallakin korkeakoulusektorilla laajaa. Alan koulutusta tarjotaan lukuisissa pienemmissä yksiköissä maantieteellisesti kattavasti eri puolilla Suomea. Voidaankin miettiä, olisiko näillä aloilla syytä vähentää toimipisteiden määrää. Elinkeinoelämällä on tarve insinööritutkintojen määrän kasvattamiseen, mutta pelkkä koulutustarjonnan laajentaminen tuskin ratkaisee ongelmaa tekniikan koulutuksen heikon vetovoiman vuoksi.

Teknologiateollisuus ry (TT) katsoo, että hallitusohjelman mukainen, korkeakoulujen vahvuuksiin perustuva verkostomainen kehittäminen on koulutusvastuisiin nähden ensisijainen ratkaisu osaajatarpeisiin. Jos uusia tekniikan alan koulutusvastuita myönnetään yliopistoille, tulee yliopistojen varmistaa, että uudet koulutukset perustuvat alusta lähtien aktiiviselle yritys yhteistyölle, kansainvälisesti korkeatasoiselle tutkimukselle ja että koulutusten resursointi on pitkäjänteisesti turvattu. Nykyisen hallitusohjelman mukaisesti korkeakoulujärjestelmää kehitetään alustaksi, jossa opiskelu on mahdollista joustavasti kaikkien Suomen korkeakoulujen tarjonnasta organisaatorajoista ja maantieteellisistä rajoituksista riippumatta. TT:n katsoo, että näin ollen ensisijaisesti tulisi edistää korkeakoulujen yhteistyötä, jossa korkeakoulut suunnittelevat koulutuksia yhdessä ja jakavat toteutusvastuuta korkeakoulujen vahvuuksiin perustuen. Tällöin tekniikan alan koulutusta kehitetään tavalla, joka ei hajauta resursseja, mutta tuo ne laajemmin hyödynnettäviksi koko maassa. Laadukas yliopistokoulutus perustuu aina tutkimukseen ja tieteellisen tutkimuksen ydinluonteeseen kuuluu aina kansainvälisyys. Yliopistot tulee nähdä osana globaalia tiedeyhteisöä, mikä edellyttää strategista otetta niiden kehittämiseen. Yliopistoverkostoa tulee tarkastella ensisijaisesti kansallisena kokonaisuutena alueellisen näkökulman sijaan. TT toteaa yliopistojen koulutusvastuiden olevan lähtökohtaisesti pitkäaikaisia ja valtakunnallisia. Vuoden 2030 tavoite, että 50 % nuorista ikäluokista on suorittanut korkeakoulututkinnon, edellyttää pysyviä lisäyksiä koulutusmääriin. Koulutuksen resursseja ei kuitenkaan ole lisätty pysyvästi. Niukkuus resursseja johtavat koulutusvastuiden lisäysten myötä ajan oloon väistämättä kysymykseen, kyetäänkö yliopistoissa tekemään myös poisvalintoja vai onko seurauksena koulutuksien toteuttaminen

pienentyvin resurssein laadun kustannuksella. TT pitää tärkeänä, että uusia koulutusvastuita arvioidaan huomioiden niiden vaikutukset korkeakouluverkoston kansalliseen kokonaisuuteen ja resurssien käytön tehokkuuteen. Tärkeitä tekijöitä tekniikan koulutusvastuita arvioitaessa ovat myös yritys yhteistyön aktiivisuus, osaajatarpeen laajuus, alan vetovoima yliopiston rekrytointialueella sekä yliopiston investointisuunnitelma uuteen koulutukseen. TT katsoo, että teknologia-alan osaamistarpeisiin vastaamiseksi olennaista on tiivis yritys yhteistyö koulutuksessa ja TKI-toiminnassa riippumatta siitä, millä tutkintonimikkeellä koulutusta annetaan. Itä-Suomen yliopisto esittää koulutusvastuunsa laajentamista tekniikan alalle teknisluonnontieteelliseen koulutukseen, jossa se hakee oikeutta myöntää tekniikan kandidaatin, diplomi-insinöörin, tekniikan lisensiaatin ja tekniikan tohtorin tutkintoja. Teknisluonnontieteellinen koulutus rakentuisi yliopiston hakemuksen perusteella pitkälti nykyisen luonnontieteellisen koulutusvastuun alla annettavan fysiikan koulutuksen pohjalle ja hakemuksen mukaan merkittävä osa suunnitelluista kursseista on jo olemassa nykyisissä koulutuksissa. TT toteaa, ettei ole selvää, missä määrin koulutuksen tutkintonimikkeen vaihtaminen diplomi-insinööriksi toisi uutta osaamista ja lisäksi se yritysten tarpeisiin vastaavien osaajien saatavuutta. Osaamistarpeisiin vastaamisen kannalta olennaisinta on, että yritysten mukanaoloa koulutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa kehitetään systemaattisiksi kumppanuuksiksi riippumatta tutkintonimikkeestä. Näin rakentuu myös tekniikan korkeakoulutukselle ominaista, koulutuksen alusta lähtien toteutuvaa tiivistä yritys yhteistyötä niin koulutuksessa kuin TKI-toiminnassa. Toteutuessaan ehdotuksen mukaisesti teknis-luonnontieteellinen koulutus olisi Itä-Suomen yliopistossa ainoa tekniikan koulutusala, jolloin diplomi-insinööri koulutukselle tyypillisen laaja-alaisen moniteknisen koulutusympäristön luominen jäisi muiden tekniikan kouluttajien kanssa tehtävän verkostoyhteistyön varaan. Kuten Itä-Suomen yliopiston hakemuksessa todetaan, on alueen yrityksillä monipuolisia osaamistarpeita, kuten robotiikka ja älykäs automaatio, ICT, digitalisaatio ja ohjelmointi, markkinointi, myynti ja asiakkuuksien hallinta, johtaminen ja esimiestyö, toiminnan/tuotannon tehostaminen ja laadunhallinta sekä ilmastonmuutoksen torjunta. Teknis-luonnontieteellinen koulutus vastaa näistä vain pieneen osaan. Teknologia-alan monipuolisten osaamistarpeiden näkökulmasta olennaisinta on, että vaikka yliopisto hakee omaa koulutusvastuuta, on se päätöksestä riippumatta jatkossakin kiinnostunut yhteistyöstä muiden yliopistojen kanssa monipuolisen tekniikan alan koulutuksen tuomiseksi Itä-Suomeen.

Tekniikan akateemiset TEK ei pidä aiheellisena uusien koulutusvastuiden myöntämistä yliopistojen tekniikan koulutusosalalle. Kuten Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen tekemässä koulutusala-arvioinnissa todetaan, tekniikan korkeakoulutuksen kokonaisuus on tällä hetkellä alueellisesti sirpaleinen ja kehittämistä on tehtävä kansallisella tasolla – ei siis yksittäisten alueiden tai yliopistojen johdolla. Pääinvastoin on luotava kannustimia olemassa olevien yksiköiden yhteistyöhön ja erikoistumiseen, jotta voimme hyödyntää järjestelmän koko potentiaalin. TEK on samaa mieltä Karvin arvioinnin kanssa, eikä voi kannattaa ehdotettuja koulutusvastuiden myöntämisiä tekniikan koulutusosalalla. Tekniikan alan kasvaviin osaajatarpeisiin voidaan vastata jo toimivien yksiköiden opiskelijamääriä kasvattamalla, kun resursseja vahvistetaan. Suomen kokoisessa maassa ei ole mielekäästä hajauttaa niukkoja resursseja, vaan mahdollisuuksien mukaan keskittää ne järkevän kokoisiksi yksiköiksi. Tätä työtä OKM on omalta osaltaan rohkaissut ja tukenut, millä on ollut merkittävä vaikutus yliopistojen menestyksekääseen yhteistyöhön. Myös TEK on ollut muiden

sidosryhmien tavoin tässä työssä mukana. Kuluneella hallituskaudella tapahtuneet koulutusvastuiden lisäykset ja hajautukset kulkevat jyrkästi vastaan tätä pitkää kehitystä. Alueelliset osaamistarpeet ovat eittämättä tekijä, jota pitää punnita korkeakoulutuksen suurta kuvaa tarkasteltaessa. Samalla pitää kuitenkin pitää mielessä kaikki työkalut, joilla osaamisvajeeseen voidaan vastata. Näistä tärkeimmäksi on nykyisessä vahvasti verkottuvassa ja digitalisoituvassa maailmassa noussut korkeakoulujen välinen yhteistyö (esim. FITech). TEK kummastelee Itä-Suomen yliopiston perusteluja sille, että yliopistojen verkostomainen yhteistyö ei heidän tapauksessaan toimi. Perustelumuiston mukaan nykyinen, hankerahalla pyöritettävä yhteistyö Tampereen yliopiston kanssa ei riitä osaajapulaan vastaamiseksi. Samalla yliopisto haluaa kuitenkin mukaan FITech-verkostoon, jotta muiden tekniikan alojen koulutusta saataisiin Itä-Suomeen tarjolle, ja esittää hyvänä toimintamallina edellä mainittua Tampere-yhteistyötä. TEK ihmettelee, onko kuvattu yhteistyö Itä-Suomen yliopiston näkökulmasta toimivaa vai ei. Tämä olisi tärkeä tieto tulevaisuuden yhteistyöhankkeiden ja FITech-verkoston jatkuvuuden kannalta. Mikäli yhteistyön ongelmat kumpuavat valtion perusrahoituksen jakokriteereistä, olisi viisasta tarkastella muutoksia jakokriteereihin. TEK on erittäin mielellään mukana kehittämässä perusrahoituksen vaikuttavuutta. Koulutusvastuiden perustaminen ei kuitenkaan vastaa korkeakoulujen yhteistyön kannusteita koskeviin haasteisiin.

Akava painottaa, että osaajatarpeeseen ei saa vastata ensisijaisesti uusia koulutusvastuita lisäämällä. On haettava aktiivisesti myös muita ratkaisuja. Esimerkiksi tekniikan aloilla jo menestyksekkäästi käynnissä olleen Fitech-yhteistyön kaltaisiin yhteistoteutuksiin tulisi panostaa selvästi nykyistä vahvemmin ja johdonmukaisemmin. Näin Suomi pystyy kouluttamaan uusia osaajia joustavammin ja kohdennetummin ja tätä kautta vastaamaan paikallisiin tarpeisiin. Valitettavasti hallituksen korkeakoulupolitiikka ja halu hajauttaa on viemässä pohjan tämän tyyppisiltä ratkaisuilta.

Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto LUTin esitystä (yhteiskuntatieteet) koskeva lausuntopalaute

Jyväskylän yliopisto toteaa yleisesti, että vaikka korkeakouluilta on odotettu profiloitua, myös uusien koulutusvastuiden myöntäminen ja siten koulutusvastuiden laajentaminen on tarpeen osaamisen uudistamiseksi, koulutuksen vetovoimaisuuden vahvistamiseksi sekä kansalliseen ja alueelliseen osaajatarpeeseen vastaamiseksi. Nyt esitetyistä koulutusvastuulaajennuksista useat asettuvat aloille, joilla on huomattavaa osaajapulaa tai alat ovat korkean hakupaineen aloja. Uusia koulutusvastuita tarkasteltaessa on työllisyysnäkökohtien lisäksi erityisesti huomioitava kunkin alan riittävä tieteellinen osaamispohja sekä koulutusvastuun asettuminen yliopiston profiiliin. Mahdollisten uusien koulutusvastuiden tulisi myös integroitua olemassa oleviin kansallisiin yhteistyöverkostoihin. Jyväskylän yliopisto katsoo, että LUT on hakemuksessaan perustellut uskottavalla tavalla sosiaali- ja käyttäytymistieteiden sekä viestintä- ja informaatiotieteiden linkityksen strategiaansa. Kestävän liiketoiminnan ratkaisuihin tällä yhteiskunnallisella osaamisella ja ymmärryksellä on tärkeä rooli, joten esitetyt uudet koulutusvastuut alat tukisivat LUT yliopiston strategiaa ja profiloisivat uusia koulutusohjelmia yhteiskunnallisesti relevantilla tavalla. Viestintäala on opiskelijarekrytoinnissa yksi hakupainealoista ja työmarkkinat vetävät myös hyvin, joten alan uudelle koulutukselle on Jyväskylän yliopiston näkemyksen mukaan mahdollisesti Suomessa tilaa. Jyväskylän yliopisto ei myöskään näe riskiä sille, että

uudet koulutusohjelmat vaarantaisivat ratkaisevasti Jyväskylän yliopiston opiskelija-rekrytointia tai valmistuneiden työllistymistä. Jyväskylän yliopisto ei vastusta LUT yliopiston koulutusvastuulaajennusta, mutta muistuttaa, että laadukas koulutus perustuu aina laadukkaalle tutkimukselle ja monialaiselle tutkimusympäristölle, joten on tärkeää kiinnittää huomiota ja panostaa tutkimusosaamiseen, jonka perustalle kestäväällä tavalla laadukas koulutus rakentuu. Laaja-alainen ihmistieteellinen tutkimusympäristö ja sivuainemahdollisuudet ovat olennaisia nimenomaan yhteiskuntatieteellisellä ja viestintätieteellisellä alalla. Tutkimukseen perustuva koulutus ei voi jäädä kansainvälisten kumppaneiden varaan ja volyymiltään suuren uuden koulutuksen avaaminen edellyttää riittävää resursointia tutkimus- ja opetushenkilöstöön. Lisäksi on muistettava, että osittain yhteiskuntatieteellisellä alalla on ollut haasteita työllistymisessä ja alan tutkintoja on jo pitkään tuotettu ennakoitua tarvetta enemmän.

Lapin yliopisto toteaa pohjoisena ja laajalla maantieteellisellä alueella operoivana tiede- ja taideyliopistona pitävänsä tärkeänä sitä, että yliopistosysteemi (kokonaisuus ja yksittäiset yliopistot) pystyy joustavasti reagoimaan todennettuihin alueellisiin ja yhteiskunnallisiin tarpeisiin. Tämä tulisi toteuttaa ensisijaisesti yliopistojen välisenä yhteistyönä. Yhteistyön korostaminen on myös ollut pitkään opetus- ja kulttuuriministeriön kansallisen korkeakoulukentän ohjauksellinen linjaus, jota on edellisen OKM:n sopimuskauden aikana pyritty vahvistamaan vuorovaikutteisella valmistelu-prosessilla. Ministeriön ohjauksella on pyritty rohkaisemaan yliopistoja vahvaan yhteistyöhön esimerkiksi toiminnan suuntaamisessa, alakohtaisissa kehittämistoimissa ja keskinäisessä työnjaossa. Etenkin koulutuslaajennusten toteuttamisessa yliopistojen yhteistyövelvoite on vahva; korkeakouluja kannustetaan profiloitumista vahvasti viin koulutuksen yhteistyöjärjestelyihin. Lapin yliopisto katsoo, että kansallisen resurssienkäytön ja tutkintokoulutustoiminnan pitkäjänteisen luonteen takia olisi paljon järkevämpää pyrkiä turvaamaan olemassa olevien yksiköiden koulutus- ja tutkimus-resurssit, kuin perustaa uusia yksiköitä ilman uusia resursseja tai ottamalla resurssit vanhoista yksiköistä, jotka jo nyt toimivat resurssinäkökulmasta äärirajoilla. Lapin yliopisto on myös huolissaan akateemisen laadun puolesta; laadukas, alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti vaikuttava tieteellinen tutkimus (tutkimusyksikkö) on useamman vuoden systemaattisen kehittämistyön tulosta, jonka varaan voidaan turvallisesti rakentaa sekä perustutkintokoulutusta että tieteellistä jatkotutkintokoulutusta. Mikäli vahvasti alueellisiin koulutustarpeisiin vastaaminen edellyttää uuden tutkintokoulutuksen aloittamista, on ne tehtävä harkiten ja varmistaen, että mahdolliset kokeilut ja neuvottelut ohjauksenalalla toimivien lähiyliopistojen kanssa on toteutettu todennettavasti. Lisäksi tulisi varmistaa, että uudella avauksella on riittävä tieteellinen osaamisperusta, jota syventämällä voidaan vastata normatiivisesti säädeltyyn koulutusalaan.

Oulun yliopisto katsoo yleisesti, että koulutusvastuiden laajentaminen pitäisi hoitaa etupäässä koulutusyhteistyöllä, niin että tutkinnot suoritettaisiin usean korkeakoulun yhteistyönä ristiinopiskellen. Tämä auttaisi vahvistamaan jo olemassa olevaa osaamista niissä korkeakouluissa, joissa sitä on, eikä hajoittaisi ja pirstaloisi alojen kenttää. Nykyisillä koulutusvastuilla on merkittävästi haasteellisempaa lisätä koulutusmääriä kuin lisäämällä täysin uusia aloja yliopistoihin. Siksi Oulun yliopisto toteaa myöskin tarpeen koulutusvastuiden laajentamiselle ja järjestelmän muuttamiselle. Tätä tukee hallituksen Kestävän kasvun ohjelma. Oulun yliopisto toivoo myöskin,

että koulutusvastuiden laajentamista pyytäneet yliopistot pystyisivät hoitamaan laajentamisen omalla rahoitusosuudellaan, eikä uusille koulutusvastuille myönnettäisi erillisiä starttirahoja. Mikäli kuitenkin tällaisia myönnetään, niiden ei pitäisi olla pois yliopistojen yhteisestä rahoituskehyksestä vaan aidosti erillisestä lähteestä tulevia. Oulun yliopisto toteaa, että on periaatteessa hyvä yhdistää tekniikan ja kauppatieteiden alojen kanssa LUT-yliopiston kaavailemat käyttäytymistieteiden sekä viestintä- ja informaatiotutkimuksen alat. Myönteistä suunnitelmassa on monitieteisyys sekä tekniikan ja kauppatieteiden alojen tukeminen sosiaalitieteillä ja tieteiden välisten rajapintojen luominen. Viestintäkoulutusta on jo tarjolla useassa yliopistossa ja ammattikorkeakoulussa, myös organisaatioviestintää, johon LUT-yliopisto olisi ilmeisesti suuntaamassa viestintäkoulutusta ja –tutkimusta. Informaatiotutkimuksen koulutustilanne on Suomen korkeakouluissa viestintää heikompi. LUT-yliopiston suunnitelmat tulisivatkin helpottamaan informaatiotutkimuksen patoutunutta koulutustarvetta Itä-Suomen alueella. Alueellista tarvetta ajatellen yhteiskuntatieteellinen koulutus ja tutkimus on jo vahvaa Itä-Suomen yliopistossa (mm. yhteiskuntatieteiden laitos ja siellä sosiologia), joten LUT-yliopisto voisi hyödyntää yhteistyömahdollisuutta naapuriyliopiston kanssa ja siten luoda yliopistorajat ylittävää ja entistä merkittävämpää tutkimuspanosta. Opetusyhteistyö myös Oulun yliopiston kanssa on mahdollista. Oulun yliopisto katsoo, että vaikka LUT tulisi panostamaan merkittävällä resursoinnilla uuteen koulutusvastuuseen, tulisivat suunnitellut alat vaikuttamaan pitkällä aikavälillä jo olemassa olevien korkeakoulujen vastaavien alojen toimintaedellytyksiin. Toisaalta, mikäli osaavan työvoiman lisäystavoitteet on tarkoitus toteuttaa, on hyvin ymmärrettävää myös LUT-yliopiston kohdalla, että uuden alan lisääminen on yksi tavoista päästä koulutusmäärien laajentamistavoitteisiin. Yhteiskunnallisten alojen hakupaine noin yleisesti ei ole suomalaisten hakijoiden kohdalla valtavan suuri, mutta mikäli tarkoitus on houkuttaa ulkomaalaisia opiskelijoita, niin hakijoita on mahdollista saada. Oulun yliopiston näkemys on, että LUT-yliopiston koulutusvastuuta kannattaisi laajentaa lähinnä käyttäytymistieteiden ja informaatiotutkimuksen aloilla, ja selkeästi nivoutuneena LUT-yliopiston vahvoihin tekniikan ja kauppatieteiden tutkimusaloihin, varsinkin tuotantotaloudessa. Informaatiotutkimuksen koulutuksella on myös selkeä alueellinen tarve. Yhteiskuntatieteiden koulutusvastuun laajan sisäisen panostuksen sijaan voimavaroja kannattaisi suunnata korkeakoulujen väliseen koulutusyhteistyöhön, jota myös opetus- ja kulttuuriministeriö on painottanut ja johon myös Oulun yliopisto on valmiina.

Tampereen yliopisto katsoo, että uuden yhteiskuntatieteellisen koulutuksen järjestäminen on lähtökohdiltaan kannatettavaa ja sen sijoittaminen yliopistoon (LUT), jonka suoralla vaikutusalueella koulutusta ei vielä ole, on hyvä. Tehty ehdotus on kunnianhimoinen ja laaja. Sen laadukas toteuttaminen edellyttää runsasta resursointia – opetushenkilökunnan osalta jopa huomattavasti laajempaa kuin mitä esityksessä on ajateltu. Siksi koulutuksen sisäänottolaajuutta ja laajentamisen aikataulutusta olisi hyvä vielä tarkastella. Koulutuksen laadun ja toimivuuden varmistamiseksi olisi syytä myös rakentaa yhteistyötä muiden olemassa olevien yhteiskuntatieteellisten koulutuksien kanssa.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) näkemyksen mukaan koulutuksen laadun tulisi olla keskiössä, kun päätetään korkeakoulujen koulutusvastuiden laajennuksista. Korkeakoulutuksen järjestäminen on pitkäjänteistä toimintaa, jossa mer-

kittävässä roolissa ovat pätevät ja riittävät henkilöresurssit, jotka vastaavat koulutuksen suunnittelusta, toteutuksesta sekä kehittämisestä. Karvi arvioi vuosina 2020–2022 koulutusjärjestelmän kykyä vastata jatkuvan oppimisen haasteisiin äkillisissä rakennemuutostilanteissa. Kyselyn alustavien tulosten perusteella korkeakoulujen keskeinen haaste työikäiselle väestölle suunnattujen koulutuspalveluiden toteuttamisessa työelämän nopeissa muutostilanteissa on sopivan opetushenkilöstön löytäminen ja rekrytointi tilanteissa, joissa uutta koulutusta tarvitaan nopeasti ja työvoimapulan toimiala on pitkälle erikoistunut. Karvi viittaa yhteiskuntatieteiden korkeakoulutuksen arvioinnin johtopäätöksiin, joiden mukaan yhteiskuntatieteellinen korkeakoulutus on alueellisesti ja sisällöllisesti kattavaa. Koulutusta tarjotaan kahdeksassa yliopistossa. Yhteiskuntatieteellisten tutkinto-ohjelmien sisältämä oppiaineiden kirjo on laaja ja tieteenalakohtainen profiili moniulotteinen. Joistakin päällekkäisyyksistä huolimatta alueellinen ja sisällöllinen moninaisuus on yhteiskuntatieteellisen alan vahvuustekijä. Tutkinto-ohjelmien koordinoitua ja yhteistyötä yliopistojen välillä tulee lisätä ja kehittää opiskelijavalintojen, opetussuunnitelmien ja tutkintorakenteiden osalta. Myös sivuaineyhteistyön ja ristiinopiskelun joustavoittamiseen tulee kiinnittää aiempaa enemmän huomiota. Tämä edellyttää opetussuunnitelmien kehittämisessä sitä, että tutkintojen sisällöt ovat helposti opiskelijoiden vertailtavissa. Tutkinto-ohjelmien ja oppiaineiden profiloitumista, joka perustuu omiin vahvuuksiin ja keskeisiin tutkimuksen teemoihin, tulee edistää. Tutkinto-ohjelmien profiilit tulee tehdä näkyviksi hakijoille ja opiskelijoille. Tutkimuksen ja koulutuksen profiloitumisen lähtökohdat ovat kuitenkin periaatteiltaan erilaisia. Koulutuksen profiloitumisen osalta alueellinen ja kansallinen tehtävä ovat korostetussa asemassa, kun taas tutkimuksessa tavoitellaan ensisijaisesti korkeaa kansainvälistä tasoa. Nämä erot tulee huomioida profiloitumisenpiteitä koskevassa keskustelussa nykyistä selvemmin.

Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ry (YKA) toteaa, että korkea-asteen osaaminen työmarkkinoilla kasvaa, samalla kuin korkeakoulutettujen määrä nuorissa ikäpolvissa jää jälkeen vanhemmista, minkä vuoksi viime vuosina tehdyt toimet yhteiskuntatieteellisen koulutuksen lisäämiseksi ovat olleet perusteltuja. Koulutusmäärien tulee vastata mahdollisimman hyvin työmarkkinoiden arvioituja tulevaisuuden osaamistarpeita. Korkeakoulu- ja tutkintojärjestelmän rakenteita koskevien muutosten tulee aina perustua koulutukselle ja tutkimukselle asetetuille tavoitteille. Koulutuksen lisääminen ei saa tarkoittaa laadun heikentymistä. YKA kantaa huolta korkeakoulujen ja henkilökunnan resursseista tehtävien ja tavoitteiden kasvaessa. Korkeakouluille on järjestettävä riittävät resurssit koulutuksen laadukkaaseen toteuttamiseen. Uudet koulutusvastuut tarkoittavat uusia tehtäviä opetus- ja tutkimushenkilökunnan lisäksi muulle henkilökunnalle kuten hallinnon työntekijöille. Mahdolliset koulutusvastuun laajentamiset tulee tehdä vain hyvin resursoiden. YKA viittaa Karvin koulutusala-arviointiin, jossa todettiin yhteiskunta-alan tarjonnan olevan alueellisesti laajaa. Kehityskohteeksi arvioinnissa esitettiin yhteiskunta-alan opetusta tarjoavien yliopistojen yhteistyö ja verkostoituminen. YKA pitää tärkeänä, että korkeakoulutuksen kehittämisessä luodaan kannusteita yliopistojen yhteistyölle ja yhteiselle koulutustarjonnalle. YKA pitää ensisijaisena, että tutkimuksen ja koulutuksen yhteys säilyy: annettun opetuksen tulee perustua kyseisen alan tutkimukseen. YKA katsoo, että LUT:n hakemus jättää epäselväksi, miten yliopistolla varmistetaan uuden koulutusvastuun ja opetuksen yhteys alan tutkimustoimintaan ja täten varmistetaan opetuksen vaadittava osaaminen. Yhteiskunta-alan koulutuksen tulee pohjata aina ensisijaisesti alan osaamiseen. YKA pitää tärkeänä, että yliopistolle täysin uuden koulutusalan kohdalla

pohja toiminnalle luodaan kansallisella tasolla ennen kansainvälisiin rekrytointeihin panostamista.

Vaasan yliopiston esitystä (oikeustieteet) koskeva lausuntopalaute

Helsingin yliopisto vastustaa Åbo Akademin ja Vaasan yliopiston koulutusvastuiden laajentamista. Åbo Akademin ja Vaasan yliopiston esitysten toteutuminen aiheuttaisi maan oikeustieteen opetuksen ja oppimisen laadun heikkenemisen johtamalla tarpeettomaan kilpailuun sekä opetusresursseista että opiskelijoista. Opiskelijoilla on oikeus tutkimusperustaiseen opetukseen, jota edellä mainitut yliopistot eivät kykene tarvittavalla tasolla tarjoamaan. Oikeustieteen alan koulutusta on äskettäin arvioitu (Oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen arviointi, KARVIN julkaisu 22/2021), ja keskeisenä havaintona arvioinnissa oli oikeustieteellisten koulutusyksiköiden opetusresurssien vähäisyys erityisesti suhteessa siihen, että oikeustieteen alan koulutuksessa on kehitetty vuorovaikutteista ja aktivoivaa opetusta sekä opiskelijoiden ohjausta ja että tätä kehitystyötä tulee edelleen jatkaa. Oikeustieteellisen alan tutkintokoulutuksen aloittaminen Åbo Akademiassa ja Vaasan yliopistossa muuttaisi epätoivottavalla tavalla alan yleistutkintoon pohjautuvaa näkemystä yliopistollisesta koulutuksesta. Oikeustieteen maisterin tutkinto, joka pohjautuu oikeustieteen alempaan tutkintoon, muodostaa laajan yliopistollisen yleistutkinnon, ja tutkintokoulutuksen keskeinen päämäärä on, että maisterin tutkinnon suorittaneet hallitsevat sekä laajasti että syvällisesti eri oikeudenalojen perusteet. Tätä edellytetään esimerkiksi tuomarin ja syyttäjän tehtävissä samoin kuin muissa korkealaatuista oikeudellista asiantuntemusta vaativissa tehtävissä. Åbo Akademin ja Vaasan yliopiston esitykset heijastavat näkemystä erikoistumiseen pohjautuvasta koulutuksesta, mitä ei missään tapauksessa voi kannattaa yhteiskunnan ja työelämän tarpeiden näkökulmasta. Helsingin yliopisto katsoo, että Vaasan yliopiston hakemuksesta eivät käy selville perusteet, minkä vuoksi alueelle tarvitaan toinen oikeustieteellisiin tutkintoihin johtavaa koulutusta antava yksikkö. Vaasassa on toiminut vuodesta 1991 Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan koulutusyksikkö, jossa voi suorittaa oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinnon. Vaasassa annettava oikeustieteen opetus vastaa täysimääräisesti Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan opetusta sisällöiltään, opimistavoitteiltaan ja opetusmenetelmiltään. Näin ollen Vaasan yksikön opetustarjonta kattaa kaikki ne alat, jotka Vaasan yliopiston hakemuksessa luetellaan ja suunnitellaan opetettavan. Opetus on tutkimusperustaista ja sitä antavat Vaasan yksikössä sekä Vaasassa toimivan yksikön henkilökunta että Helsingissä työskentelevät tiedekunnan professorit (30) ja muu opetus- ja tutkimushenkilökunta. Opetuksessa ja opiskelijoiden harjoittelussa hyödynnetään Vaasan yksikön erinomaisia kontakteja alueen sidosryhmiin. Yksikössä annetaan opetusta suomeksi ja ruotsiksi, ja sen päivittäinen toiminta on kaksikielistä. Opinnot aloittaa vuosittain noin 40 uutta opiskelijaa, joista vähintään kolmasosa on ruotsinkielisiä. Helsingin yliopiston Vaasan yksikkö on perustettu varmistamaan, että maassamme olisi muuallakin kuin pääkaupunkiseudulla ruotsinkielisiä ja ruotsia hyvin taitavia juristeja. Tämän tehtävän kaksikielinen yksikkö on täyttänyt erinomaisesti, ja sillä on vahva tuki alueella. Sen resursseja ja toimintaa on vahvistettu kuluneen vuoden aikana muun muassa uudella professuurilla, ja tiedekunnalla on suunnitelmia kasvattaa yksikköön valittavien opiskelijoiden lukumäärää huomattavasti nykyisestä. Helsingin yliopisto huomauttaa, että Pohjanmaan rannikkoseudulla on tarvetta erityisesti kaksikielisille juristeille ja tähän tarpeeseen vastaa ja on vastannut vuosikymmeniä Vaasan yksikössä annettava koulutus. Vaasan

yliopistoon kaavailtu suomenkielinen juristikoulutus ei tähän alueelliseen tarpeeseen kykenisi vastaamaan. Lisäksi Helsingin yliopisto painottaa juristitutkintoa yleistutkintona, jonka on taattava riittävän laaja ja syvälinen perehtyneisyys kaikkiin keskeisiin oikeudenaloihin ja niiden perusteisiin. Tämä on erityisen tärkeää, koska oikeustieteen maisterin tutkinto tuottaa pätevyyden tuomarin ja syyttäjän virkoihin. Vaasan yliopiston suunnitelmat eivät tuottaisi tosiasiallisesti sellaista osaamista, jota tarvitaan esimerkiksi edellä mainituissa viroissa. Tämä tilanne heikentäisi koko suomalaisen oikeudenhoidon laatua ja yksilön oikeusturvaa. (Lausunnon liitteenä on HY:n oikeustieteellisen tiedekunnan tarkemmat perustelut ja taustatiedot Vaasan yliopiston hakemukseen sekä taulukko Helsingin yliopiston suomen- ja ruotsinkielisen oikeustieteellisen koulutuksen (Helsinki ja Vaasa) volyymeista)

Lapin yliopisto toteaa pohjoisena ja laajalla maantieteellisellä alueella operoivana tiede- ja taideyliopistona pitävänsä tärkeänä sitä, että yliopistosysteemi (kokonaisuus ja yksittäiset yliopistot) pystyy joustavasti reagoimaan todennettuihin alueellisiin ja yhteiskunnallisiin tarpeisiin. Tämä tulisi toteuttaa ensisijaisesti yliopistojen välisenä yhteistyönä. Lapin yliopisto ei pidä oikeustieteellisen alan uutta tutkintokoulutusavausta (Vaasan yliopisto) perusteltuna. Alan tutkintokoulutuksesta vastaavien asiantuntijoiden suurin huolen aihe on juridiikan osaamisen ja erityisesti joidenkin sen erityisalojen resurssivaje. Oikeustieteellisellä alalla on vahva vetovoima yksityisellä sektorilla, joka palkkaetunsa vuoksi pystyy tarvittaessa rekrytoimaan osaajat elinkeinolämän palvelukseen. Hyvänä esimerkkinä tästä on perhe- ja jäämistöoikeuden ala sekä sosiaali- tai hyvinvointioikeus; professuurin edellyttämän osaamisen tasolla olevia asiantuntijoita on kansallisesti harvassa. Alan yliopistojen kesken yhteistyö voi osin ratkaista rekrytointihaasteita, mutta tutkintokoulutuksen järjestäminen pitkäjänteisesti edellyttää pysyviä rekrytointiratkaisuja. Oikeustieteellisellä alalla on viime vuosina nostettu merkittävästi tutkintokoulutuksen määrää. Kansallisista vaateista oikeustieteellisen alan yliopistoille kohdennetut koulutuspaikkalaajennukset on kokemusten mukaan voitu tehdä resurssitehokkaasti ja keveämmällä hallinnollisella kulpainotuksella, koska laajennukset pohjautuvat olemassa oleviin hyvin toimiviin ja tehokkaisiin rakenteisiin. Koulutuslaajennuksiin sitoutumisen yhtenä motivointina yleisesti ajateltiin olevan käsitys, että näinkin merkittävällä laajennuksella oikeustieteellisen alan yliopistot Suomessa pystyvät ja sitoutuvat vastamaan alueellisiin ja kansallisiin työvoimatarpeisiin ja huolehtimaan riittävästä määrällisestä tutkintokoulutuksen laajuudesta hyvällä laadulla. Tästä näkökulmasta tarkastellen uusien tutkintokoulutusavausten legitimointi olisi ennakoimaton ja yllättäväkin ratkaisu. Kansallisen resurssienkäytön ja tutkintokoulutustoiminnan pitkäjänteisen luonteen takia olisi paljon järkevämpää pyrkiä turvaamaan olemassa olevien yksiköiden koulutus- ja tutkimusresurssit, kuin perustaa uusia yksiköitä ilman uusia resursseja tai ottamalla resurssit vanhoista yksiköistä, jotka jo nyt toimivat resurssinäkökulmasta äärirajoilla. Lapin yliopisto on myös huolissaan akateemisen laadun puolesta; laadukas, alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti vaikuttava tieteellinen tutkimus (tutkimusyksikkö) on useamman vuoden systemaattisen kehittämistyön tulosta, jonka varaan voidaan turvallisesti rakentaa sekä perustutkintokoulutusta että tieteellistä jatkotutkintokoulutusta. Mikäli vahvasti alueellisiin koulutustarpeisiin vastaaminen edellyttää uuden tutkintokoulutuksen aloittamista, on ne tehtävä harkiten ja varmistaen, että mahdolliset kokeilut ja neuvottelut ohjauksenalalla toimivien lähiyliopistojen kanssa on toteutettu todennettavasti. Lisäksi tulisi varmistaa, että uudella avauksella on riittävä

tieteellinen osaamisperusta, jota syventämällä voidaan vastata normatiivisesti säädeltyyn koulutusalaan.

Turun yliopisto katsoo, että Vaasan yliopiston esitys koulutusvastuun laajentamisesta oikeustieteelliselle alalle vaikuttaa laadukkaalta ja osaavasti tehdyltä, joskaan esityksessä ei juurikaan pohdita alan yhteistyötä ja sen kehittämismahdollisuuksia; kyseisellä alueella on jo olemassa olevaa –Helsingin yliopiston Vaasan yksikön tuottamaa – oikeustieteen koulutusta (HY Vaasan yksikkö).

Lakimiesliitto katsoo, etteivät Vaasan yliopiston tai Åbo Akademin esitykset koulutusvastuun laajentamisesta oikeustieteen alalla ole riittävästi perusteltuja. Laajentamiseen menevät resurssit tulee suunnata nykyisten koulutusyksiköiden toimintaedellytysten vahvistamiseen. Lakimiesliitto pitää tärkeänä, että oikeustieteen koulutustarpeita tarkastellaan kokonaisuutena ja kartoitetaan yhteistyömahdollisuuksia olemassa olevien yksikköjen välillä resurssien tarkoituksenmukaiseksi hyödyntämiseksi. Se, että vuosittain joudutaan ottamaan kantaa – näköjään joka vuosi lisääntyviin – tutkinnonanto-oikeutta koskeviin hakemuksiin, ei edusta johdonmukaista korkeakoulutuspolitiikkaa ja myös vaikeuttaa olemassa olevien oikeustieteen koulutusyksikköjen mahdollisuuksia toimintansa pitkäjänteiseen suunnitteluun. Keskeisen tärkeää on, ettei uusia OTM-tutkinnonanto-oikeuksia myönnetä ilman kestävästä rahoituspohjaa. Viimeaikainen kehitys osoittaa, että käytettävissä olevat resurssit ovat tosiasiallisesti olleet enemminkin vähenemässä kuin lisääntymässä. Huomiota täytyy myös kiinnittää mediassakin esiin nostettuun ikäluokkien pienemiseen, joka ei puolla koulutusyksikköjen määrän lisäämistä. Lakimiesliitto on erityisen huolissaan koulutusvastuiden laajentamisen vaatimista lisäresursoinneista. Jo nyt yliopistojen rahoitus on tiukka ja siihen aikaisemmin tehdyt koulutusleikkaukset aiheuttavat edelleen yliopistoille säästö- ja leikkaustarpeita yliopistojen perusrahoitukselle varatun määrärahan riittämättömyyden vuoksi. On tärkeää huomata, ettei pysyviä laajennuksia voida pohjata epävarmalle rahoitukselle, eikä näin ollen laajennuksia tule tehdä mahdollisten erillislahjoitusten turvin. Tämän vuoksi Lakimiesliitto ei pidä uskottavana perustelua siitä, että laajennus kyettäisiin toteuttamaan OKM:n myöntämän perusrahoituksen kautta ilman erillisiä panostuksia. Myöskään Vaasan yliopiston hakemuksesta ei selviä muita mahdollisia rahoitusmuotoja kuin yliopistojen jo niukan perusrahoituksen kasvattaminen lähes miljoonalla eurolla. Lakimiesliitto on useaan otteeseen esittänyt huolensa heikentyvistä opetusresursseista oikeustieteen alalla. Pätevän suomen- ja ruotsinkielisen opetus- ja tutkimushenkilöstön rekrytointi on ollut paikoin hankalaa jo olemassa oleviin koulutusyksiköihin ja tämän tiedon valossa Vaasan yliopiston rekrytointitarve jopa 10 henkilötyövuodella ei ole toteuttamiskelpoinen. Pitkällä tähtäimellä haasteena on, etteivät oikeustieteelliset koulutusyksiköt pysty täyttämään tehtäviensä, toisin sanoen tuottamaan korkeatasoista, kansainvälisesti tunnustettua tiedettä ja antamaan laadukasta tutkimukseen perustuvaa opetusta. Pahimmillaan tämä tarkoittaa yliopistojen eriytymistä tiede- ja opetusyliopistoiksi, joka asettaa eri koulutusyksiköiden opiskelijat eriarvoiseen asemaan heikentäessään heidän saamaansa opetusta ja sen laatua. Lakimiesliitto viittaa lausunnossaan työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämään Ammattibarometriin, jonka mukaan mukaan syyskuussa 2021 esimerkiksi hakijoiden määrä lainopillisiksi avustajiksi ja järjestöalan asiantuntijoiksi on ollut lähtökohtaisesti tasapainossa alueelliseen kysyntään nähden ja Keski-Suomen ELY-keskuksen alueella on ollut jopa ylitarjontaa osaajista. Lisäksi asianajajien osalta tilanne on lähes samankaltainen, mutta heidän osaltaan Hämeen ELY-

keskuksen alueella on osaajista hieman vajetta. Puolestaan Osaamisen ennakointifoorumin tuottaman ennakointitiedon mukaan kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden korkeakoulutuksen tarve säilyy nykytasolla vuoteen 2035 asti. Vaikka samaisen selvityksen mukaan oikeustieteellisen koulutuksen tarve on vuosien 2017–2019 tutkintomääriä suurempi, on vuoden 2019 valmistuneiden määrä jo lähellä pitkän aikavälin tarvetta. Näin ollen oikeustieteellisen alan koulutusta ei ole tarvetta lisätä Osaamisen ennakointifoorumin selvityksen perusteella. Lakimiesliitto pitää perustellumpana, että siinä vaiheessa, kun lisääntyneen työvoiman tarve lakialalla on osoitettu, aloituspaikkoja lisätään todennettua tarvetta vastaavasti. Lakimiesliitto toteaa, että työllistymiseen liittyvät ongelmat eivät liity pelkästään työntekijöiden puutteeseen. Esimerkiksi julkisella sektorilla paikkoja jätetään täyttämättä osittain säästösyistä. Lisäksi ongelmia aiheuttaa se, ettei julkiselle sektorille hakeuduta tasapuolisesti ympäri Suomea, vaan tietyillä alueilla on haastetta saada rekrytoitua osaavia henkilöitä avoinna oleviin virkoihin. Kysymys on toisin sanoen työtehtävien vetovoiman puutteesta ja esimerkiksi puolison työnsaantimahdollisuuksista pienemmillä paikkakunnilla, ei juristien liian vähäisestä koulutuksesta.

Vaasan yliopisto on lisäksi toimittanut lausuntokierroksen yhteydessä esitystään tukevat *ABB:n*, *Atria Oyj:n*, *Wärtsilän*, *Ilkka-yhtymän*, *Seinäjoen kaupungin* sekä *Corinna Schulzen (SAP)* lausunnot.

Åbo Akademin esitystä (oikeustieteet) koskeva lausuntopalaute

Helsingin yliopisto vastustaa Åbo Akademin ja Vaasan yliopiston koulutusvastuiden laajentamista. Åbo Akademin ja Vaasan yliopiston esitysten toteutuminen aiheuttaisi maan oikeustieteen opetuksen ja oppimisen laadun heikkenemisen johtamalla tarpeettomaan kilpailuun sekä opetusresursseista että opiskelijoista. Opiskelijoilla on oikeus tutkimusperustaiseen opetukseen, jota edellä mainitut yliopistot eivät kykene tarvittavalla tasolla tarjoamaan. Oikeustieteen alan koulutusta on äskettäin arvioitu (Oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen arviointi, KARVIN julkaisu 22/2021), ja keskeisenä havaintona arvioinnissa oli oikeustieteellisten koulutusyksiköiden opetusresurssien vähäisyys erityisesti suhteessa siihen, että oikeustieteen alan koulutuksessa on kehitetty vuorovaikutteista ja aktivoivaa opetusta sekä opiskelijoiden ohjausta ja että tätä kehitystyötä tulee edelleen jatkaa. Oikeustieteellisen alan tutkintokoulutuksen aloittaminen Åbo Akademiassa ja Vaasan yliopistossa muuttaisi epätoivottavalla tavalla alan yleistutkintoon pohjautuvaa näkemystä yliopistollisesta koulutuksesta. Oikeustieteen maisterin tutkinto, joka pohjautuu oikeustieteen alempaan tutkintoon, muodostaa laajan yliopistollisen yleistutkinnon, ja tutkintokoulutuksen keskeinen päämäärä on, että maisterin tutkinnon suorittaneet hallitsevat sekä laajasti että syvällisesti eri oikeudenalojen perusteet. Tätä edellytetään esimerkiksi tuomarin ja syyttäjän tehtävissä samoin kuin muissa korkealaatuista oikeudellista asiantuntemusta vaativissa tehtävissä. Åbo Akademin ja Vaasan yliopiston esitykset heijastavat näkemystä erikoistumiseen pohjautuvasta koulutuksesta, mitä ei missään tapauksessa voi kannattaa yhteiskunnan ja työelämän tarpeiden näkökulmasta. Helsingin yliopisto katsoo, että Åbo Akademin esityksen toteutuminen heikentäisi radikaalisti Helsingin yliopiston erityisasemaa kaksikielisenä yliopistona. Se johtaisi tarpeettomaan kilpailuun sekä vähistä ruotsinkielisistä opetusresursseista että opiskelijoista ja opettajista ja sitä kautta koulutuksen laadun heikkenemiseen molemmissa yliopistoissa. Ruotsinkielisen juristikoulutuksen jakautumisesta kahteen yksikköön seuraa myös se, että

ruotsin kieltä taitavien erityiskohtelusta opiskelijavalinnoissa on luovuttava. Yliopistolain 36.3 §:n mukaan jonkin kieliryhmän koulutustarpeen turvaamiseksi yhdenmukaisista valintaperusteista voidaan rajoitetusti poiketa. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan opiskelijavalinnassa käytössä oleva ruotsinkielinen kiintiö on varmistanut ruotsin kieltä taitavien juristien koulutustarpeen. Jos ruotsinkielistä oikeustieteen maisterikoulutusta järjestettäisiin useammassa yliopistossa, kielikiintiötä ei voitaisi enää pitää perusteltuna, koska kielikiintiöiden kautta otettavien opiskelijoiden lukumäärä muodostuisi muodollisen yhdenvertaisuuden kannalta ongelmalliseksi. On selvää, että Åbo Akademin opiskelijat tulisi tässä tilanteessa valita oikeustieteen alan valtakunnallisen yhteisvalinnan kautta. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että ruotsia äidinkielenään puhuvien opiskelijoiden määrä romahtaisi Helsingin yliopistossa – ja yhteisvalinnan luonnollisena seurauksena myös Åbo Akademiassa. Tämä rapauttaisi Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan toiminnan aidosti kaksikielisenä sekä ruotsinkielistä oikeuskulttuuria ja aktiivisia pohjoismaisia yhteistyösuhteita ylläpitävänä yksikkönä. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan Vaasassa toimiva yksikkö on perustettu turvaamaan ruotsinkielisten ja ruotsin kieltä hyvin taitavien juristien määrä maassamme. Tämän tehtävän yksikkö on täyttänyt erinomaisesti, ja sillä on vahva tuki sekä Helsingin yliopistossa että toimintaympäristössään. Sen resursseja ja toimintaa on vahvistettu kuluneen vuoden aikana muun muassa professuurilla, ja tiedekunnalla on valmiudet kasvattaa merkittävästi yksikköön valittavien opiskelijoiden lukumäärää. Runkas kolmasosa Vaasan noin 40 vuosittaisesta opiskelupaikasta varataan ruotsinkielisille opiskelijoille. Lisäksi suuri osa Vaasan yksikön sekä suomen- että ruotsinkielisistä opiskelijoista suorittaa kaksikielisen tutkinnon. Yksikön päivittäinen toiminta on kaksikielistä, jolloin myös suomenkielistä tutkintoa suorittavat opiskelijat oppivat käyttämään ruotsin kieltä hyvin. Yksikön toiminnan avulla on pystytty takaamaan, että tuomarin ja muihin tehtäviin on riittänyt ruotsin kieltä taitavia henkilöitä varsinkin Vaasan seudulle ja Pohjanmaan ruotsinkielisille alueille. Lausunnon liitteenä on HY:n oikeustieteellisen tiedekunnan tarkemmat perustelut ja taustatiedot Åbo Akademin hakemukseen.

Turun yliopisto tukee Åbo Akademin esitystä koulutusvastuun laajentamiseksi nykyisestä RN-tutkinnosta myös maisterivaiheen tutkinnonanto-oikeudeksi. Turun yliopiston mielestä Åbo Akademin esittämä resursointisuunnitelma on realistinen ja hakemus vahvistaisi osaltaan jo olemassa olevan opetus- ja tutkimusyhteistyön edellytyksiä, vaikka opetuksen osalta sen perusteet muuttuisivatkin.

Lakimiesliitto katsoo, etteivät Vaasan yliopiston tai Åbo Akademin esitykset koulutusvastuun laajentamisesta oikeustieteen alalla ole riittävästi perusteltuja. Laajentamiseen menevät resurssit tulee suunnata nykyisten koulutusyksiköiden toimintaedellytysten vahvistamiseen. Lakimiesliitto pitää tärkeänä, että oikeustieteen koulutustarpeita tarkastellaan kokonaisuutena ja kartoitetaan yhteistyömahdollisuuksia olemassa olevien yksikköjen välillä resurssien tarkoituksenmukaiseksi hyödyntämiseksi. Se, että vuosittain joudutaan ottamaan kantaa – näköjään joka vuosi lisääntyviin – tutkinnonanto-oikeutta koskeviin hakemuksiin, ei edusta johdonmukaista korkeakoulutuspolitiikkaa ja myös vaikeuttaa olemassa olevien oikeustieteen koulutusyksikköjen mahdollisuuksia toimintansa pitkäjänteiseen suunnitteluun. Keskeisen tärkeää on, ettei uusia OTM-tutkinnonanto-oikeuksia myönnetä ilman kestävästä rahoituspohjaa. Viimeaikainen kehitys osoittaa, että käytettävissä olevat resurssit ovat tosiasiallisesti

olleet enemminkin vähenemässä kuin lisääntymässä. Huomiota täytyy myös kiinnittää mediassakin esiin nostettuun ikäluokkien pienemiseen, joka ei puolla koulutusyksikköjen määrän lisäämistä. Lakimiesliitto on erityisen huolissaan koulutusvastuiden laajentamisen vaatimista lisäresursoinneista. Jo nyt yliopistojen rahoitus on tiukka ja siihen aikaisemmin tehdyt koulutusleikkaukset aiheuttavat edelleen yliopistoille säästö- ja leikkaustarpeita yliopistojen perusrahoitukselle varatun määrärahan riittämättömyyden vuoksi. On tärkeää huomata, ettei pysyviä laajennuksia voida pohjata epävarmalle rahoitukselle, eikä näin ollen laajennuksia tule tehdä mahdollisten erillislahjoitusten turvin. Tämän vuoksi Lakimiesliitto ei pidä uskottavana perustelua siitä, että laajennus kyettäisiin toteuttamaan OKM:n myöntämän perusrahoituksen kautta ilman erillisiä panostuksia. Lakimiesliitto on useaan otteeseen esittänyt huolensa heikentyvistä opetusresursseista oikeustieteen alalla. Pätevän suomen- ja ruotsinkielisen opetus- ja tutkimushenkilöstön rekrytointi on ollut paikoin hankalaa jo olemassa oleviin koulutusyksiköihin. Erityisesti rekrytointihaaste koskee ruotsin kielien taitoisten henkilöiden rekrytointia. Nykyisellään kaikkien oikeudenalojen opetuksen tarjoaminen ruotsiksi ei käytännössä toteudu Åbo Akademiin edes ON-koulutuksen osalta, vaan monia opintojaksoja joudutaan suorittamaan suomeksi Turun yliopiston puolella. Kun edes ON-koulutus ei toimi Åbo Akademiin ”omavaraisesti”, ei ole uskottavaa, että yliopisto pystyisi hoitamaan itsenäisesti ja laadukkaasti OTM-koulutuksen. Samanaikaisesti ruotsinkielisen koulutuksen järjestämisen osalta haasteita aiheuttaa myös ruotsinkielisen oppimateriaalin tuotannossa olevat resurssipuutteet. Lakimiesliitto on huolestunut siitä, johtaisiko tämä tarpeettomaan kilpailuun jo olemattomista opetusresursseista ja sitä kautta koulutuksen laadun heikentymiseen ruotsinkielistä opetustarjoavissa yksiköissä. Myös Karvin oikeustieteellisen alan arviointiraportissa nostetaan esiin, että OKM:n tähänastisen näkemyksen mukaan resurssien tehokkaan käytön näkökulmasta olisi järkevämpää enemminkin keskittää kuin hajauttaa ruotsinkielistä koulutusvastuuta. Åbo Akademin oikeustieteen opiskelijat ovat tällä hetkellä kiistatta muita heikommassa asemassa, sillä heille ei ole tarjolla suoraa väylää jatkaa maisteriopintoihin alemman korkeakoulututkinnon suorittamisen jälkeen. Lakimiesliitto korostaa jokaisen ON-tutkinnon suorittaneen oikeutta suorittaa OTM-tutkinto kielestä riippumatta. Lisäksi Lakimiesliitto on esittänyt jo aiemmin, ettei Åbo Akademiin siirtyviin ON-tutkinnon suorittaneisiin opiskelijoihin tule soveltaa siirtyville normaalisti asetettuja kynnyskriteerejä. Nykyisin valtaosa Åbo Akademin oikeusnotaareista jatkaa opintojaan Turun yliopistossa suomenkielisessä maisteritutkinnossa, vaikka opiskelijoilla olisi myös mahdollisuus hakeutua suoralla koulutuspolulla ruotsinkieliseen koulutusohjelmaan Helsingin yliopistoon. Hakeutuminen Turun yliopistoon voi pakottaa opiskelijan suorittamaan alemman tutkinnon tavoiteaikaa nopeammin tai venyttämään opiskeluaikaa erillisen maisterihaun ajankohdasta riippuen. Lisäksi Turun yliopisto on asettanut sisäänpääsyvaatimukseksi suomen kieltä koskevan kielitaitovaatimuksen. Edellä mainitut ongelmat opiskelijoiden asemassa tulee kuitenkin ratkaista yliopistojen välisellä yhteistyöllä ja olemassa olevien resurssien tarkoituksenmukaisella käytöllä – ei koulutusvastuita laajentamalla. Lakimiesliiton saamien tietojen mukaan Helsingin yliopiston kiintiö Åbo Akademiin siirtyville ei ole täyttynyt, ja sisään tiedekuntaan on päässyt myös varapaikoilta. Toisin kuin professori Markku Suksi toteaa Åbo Akademin hakemuksen liitteenä olevassa lausunnossaan, Lakimiesliitto katsoo, että Helsingin yliopistolla on nykyisin edelleen valtakunnallinen tehtävä ja sen mukainen yksinoikeus

ruotsinkielisten OTM-tutkintojen tuottamiseen. Helsingin yliopisto on hoitanut tämän tehtävän moitteetta. Tämä antaa perustellun aiheen uskoa, että Åbo Akademiassa ON-tutkinnon opiskelleet saisivat laadukkaan OTM-koulutuksen juuri Helsingin yliopistossa, joka on panostanut viime vuosina ruotsinkielisen koulutuksen kehittämiseen niin Helsingin kuin Vaasan yksiköissä. Jos Helsingin yliopiston mainitusta valtakunnallisesta tehtävästä vallitsee epäselvyyttä, tällainen tehtävä tulisi osoittaa Helsingin yliopistolle tarvittaessa säädösmuutoksin. Lakimiesliitto pitää tärkeänä, että yksi koulutusyksikkö kantaa kokonaisvastuun siitä, että Suomessa on saatavilla laadukasta ruotsinkielistä OTM-tutkintokoulutusta. Lakimiesliitto viittaa työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämään Ammattibarometriin, jonka mukaan syyskuussa 2021 esimerkiksi hakijoiden määrä lainopillisiksi avustajiksi ja järjestöalan asiantuntijoiksi on ollut lähtökohtaisesti tasapainossa alueelliseen kysyntään nähden ja Keski-Suomen ELY-keskuksen alueella on ollut jopa ylitarjontaa osaajista. Lisäksi asianajajien osalta tilanne on lähes samankaltainen, mutta heidän osaltaan Hämeen ELY-keskuksen alueella on osaajista hieman vajetta. Puolestaan Osaamisen ennakointifoorumin tuottaman ennakointitiedon mukaan kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden korkeakoulutuksen tarve säilyy nykytasolla vuoteen 2035 asti. Vaikka samaisen selvityksen mukaan oikeustieteellisen koulutuksen tarve on vuosien 2017–2019 tutkintomääriä suurempi, on vuoden 2019 valmistuneiden määrä jo lähellä pitkän aikavälin tarvetta. Näin ollen oikeustieteellisen alan koulutusta ei ole tarvetta lisätä Osaamisen ennakointifoorumin selvityksen perusteella. Lakimiesliitto pitää perustellumpana, että siinä vaiheessa, kun lisääntyneen työvoiman tarve lakialalla on osoitettu, aloituspaikkoja lisätään todennettua tarvetta vastaavasti. Lakimiesliitto toteaa, että työllistymiseen liittyvät ongelmat eivät liity pelkästään työntekijöiden puutteeseen. Esimerkiksi julkisella sektorilla paikkoja jätetään täyttämättä osittain säästösyistä. Lisäksi ongelmia aiheuttaa se, ettei julkiselle sektorille hakeuduta tasapuolisesti ympäri Suomea, vaan tietyillä alueilla on haastetta saada rekrytoitua osaavia henkilöitä avoimna oleviin virkoihin. Kysymys on toisin sanoen työtehtävien vetovoiman puutteesta ja esimerkiksi puolison työnsaantimahdollisuuksista pienemmillä paikkakunnilla, ei juristien liian vähäisestä koulutuksesta.

Asianajajaliitto haluaa kiinnittää erityistä huomiota ruotsinkielisen oikeustieteellisen korkeakoulutuksen laatuun. Asianajajaliitto pitää tärkeänä, että OKM huomioi päätöksessään sen, miten turvataan laadukkaan ruotsinkielisen oikeustieteellisen yliopisto-opetuksen laatu ja toisaalta otetaan huomioon jokaisen oikeus saada oikeudellisia palveluja äidinkielellään kaikkialla Suomessa. Perustuslain 17 § 2 momentin mukaan jokaisen oikeus käyttää tuomioistuimessa ja muussa valtion viranomaisessa asiassaan omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä saada toimituskirjansa tällä kielellä turvataan lailla. Koulutusvastuiden arvioinnissa tullaan tosiasiallisesti arvioimaan myös tämän perustuslaillisen oikeuden turvaamista. Osa tuomioistuinista on määritelty lainsäädännössä kaksikieliseksi ja tuomioistuinlaki edellyttää turvaamaan ruotsin kielen taitoisten tuomarien määrän erityisesti kaksikielisissä tuomioistuimissa. Esimerkiksi tuomioistuinlaissa säädetään, että kaksikielisessä käräjäoikeudessa tulee kielellisten oikeuksien turvaamiseksi olla riittävä määrä käräjätuomarinvirkoja, joihin nimitettävillä on oltava tuomioistuimen tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä enemmistön kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito. Tuomioistuinasioissa tarvitaan myös syyttäjiä ja avustajia, joilla on tarvittava kielitaito. Asianajajaliiton arvion mukaan riittävä ruotsinkielisten aloituspaikkojen turvaaminen on käytännössä ainoa tapa, jolla voidaan

varmistaa se, että paitsi tuomioistuinlaitokseen ja syyttäjiksi, myös asianajosalalle ha-
keutuisi riittävästi sujuvan ruotsinkielentaidon omaavia henkilöitä. Aloituspaiikat voi-
daan turvata nykyisissä yliopistoissa tai laajentaa koulutusvastuita, mutta oleellista
on kiinnittää huomio siihen, miten turvataan nimenomaisesti ruotsinkielisen koulu-
tuksen laatu: tapahtuuko se keskittämällä vai hajauttamalla koulutusvastuita. Asian-
ajajaliitto viittaa Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisemaan oikeustie-
teellisen alan korkeakoulutuksen arviointiraporttiin (KARVI julkaisut 22:2021), joka
kiinnittää huomiota ruotsin kieltä erinomaisesti osaavien juristien tarpeeseen työ-
markkinoilla sekä työvoimapulaan kaksikielisten alueiden tuomioistuimissa. Tämä
on omiaan johtamaan oikeusturvan saatavuutta koskeviin ongelmiin. Arviointiryh-
män mukaan Helsingin yliopiston ja Åbo Akademin tavoitetta tuottaa kokonaan ruot-
sinkielinen oikeusnotaarin tutkinto ei olla saavutettu. Lisäksi raportissa todetaan kou-
lutusyksiköiden keskinäisen yhteistyön ruotsinkielisen ja kaksikielisen koulutuksen
järjestämisessä olevan kehittämisvaiheessa. Arviointiryhmä esittikin useita suosituk-
sia koskien ruotsinkielistä oikeudellista koulutusta. Näihin kuuluivat esimerkiksi
kansallisen koordinaatioryhmän perustaminen, yhteistyön lisääminen eri yksiköiden
välillä, Åbo Akademin maisterin tutkintoon johtavan väylän sujuvoittaminen ja ruot-
sinkielisten sekä kaksikielisten tutkintojen aseman vahvistaminen. Asianajajaliitto
toivoo, että OKM ottaa huomioon työmarkkinoiden tarpeen ruotsinkielisille juris-
teille turvaamalla ruotsinkielisten aloituspaikkojen määrän ja laadun. Mahdolliset uu-
det aloituspaikat tulee myös resursoida riittävällä tavalla siten, ettei koulutuksen laatu
kärsi ja yhteistyön lisääminen eri yksiköiden välillä toteutuu.

*Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) näkemyksen mukaan koulutuk-
sen laadun tulisi olla keskiössä, kun päätetään korkeakoulujen koulutusvastuiden laa-
jennuksista. Korkeakoulutuksen järjestäminen on pitkäjänteistä toimintaa, jossa mer-
kittävässä roolissa ovat pätevät ja riittävät henkilöresurssit, jotka vastaavat koulutuk-
sen suunnittelusta, toteutuksesta sekä kehittämisestä. Karvi arvioi vuosina 2020–
2022 koulutusjärjestelmän kykyä vastata jatkuvan oppimisen haasteisiin äkillisissä
rakennemuutostilanteissa. Kyselyn alustavien tulosten perusteella korkeakoulujen
keskeinen haaste työikäiselle väestölle suunnattujen koulutuspalveluiden toteuttami-
sessa työelämän nopeissa muutostilanteissa on sopivan opetushenkilöstön löytäminen
ja rekrytointi tilanteissa, joissa uutta koulutusta tarvitaan nopeasti ja työvoimapulan
toimiala on pitkälle erikoistunut. Karvi viittaa oikeustieteellisen koulutusalan arvi-
ointiin, jossa arviointiryhmä suositteli, että tarve sekä ruotsinkieliseen että kaksikieli-
seen oikeustieteen maisterin tutkintoon tunnustetaan. Lisäksi arviointiryhmä suosit-
teli, että tutkintojen asemaa vahvistetaan osana tutkintojärjestelmää ja että yliopisto-
jen yhteistyöllä varmistetaan Åbo Akademin oikeusnotaarin tutkinnosta sujuva ja il-
man katkoksia tapahtuva jatkaminen ruotsinkieliseen, suomenkieliseen tai kaksikieli-
seen oikeustieteen maisterin tutkintoon.*

Muu lausuntopalaute

*Elinkeinoelämän keskusliitto EK ei ota kantaa yksittäisiin koulutusvastuuesityksiin.
Se toteaa lausunnossaan, että koulutusta ei pidä laajentaa ilman myös pitkällä täh-
tämellä laadun turvaavia resursseja sen enempää olemassa olevissa yksiköissä kuin
uusilla koulutusvastuilla ja että osaajapula on paitsi määrällinen, myös laadullinen
kysymys.*

Opetusalan ammattijärjestö OAJ toteaa yleisesti, että koulutusvastuiden osalta on syytä arvioida, ovatko ehdotetut lisäykset resursoitu riittävästi niin, että koulutus pystytään järjestämään laadukkaasti ja että koulutuksen pohjana oleva tutkimuspohja on riittävän vahva ja laadukas. Uusia koulutusavauksia ei voi tehdä nykyisellä henkilöstöllä. Koulutusvastuiden lisääminen edellyttää uusia panostuksia eli perusrahoituksen vahvistamista. OAJ toteaa myös, että koulutusvastuun laajentaminen edellyttää vahvaa tutkimusperustaa yliopistolta, sillä yliopiston on tarjottava tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta. Koulutusvastuun laajentamisessa on kysymys siten myös tutkimuksesta ja sen resursseista. Lisäksi ennakointitietojen hyödyntäminen koulutusvastuualoiteissa on tärkeää, jotta yhteiskunnallisesti pystytään vastaamaan osaamistarpeeseen. Koulutusvastuiden säätely on laaja korkeakoulupoliittinen kysymys ja osaltaan myös yliopistojen autonomiaan liittyvä kysymys. Yliopistoille ja ammattikorkeakouluille on lainsäädännöllä säädetty erilaiset koulutus- ja tutkimustehtävät, jotka täydentävät toisiaan, ja jotka tarjoavat työmarkkinoille niiden tarvitsemaa erilaista korkeaa osaamista. Säätelyn on jatkossakin varmistettava eri koulutusaloille riittävät koulutusmäärät yhteiskunnan tarpeisiin. Opettajankoulutusta tulee järjestää alueellisesti kattavasti, sillä opettajakoulutuksen alueellinen sijoittuminen näkyy kelpoisten opettajien saatavuutena.

Tieteentekijät ry kantaa yleisesti huolta yliopistojen esitysten osalta riittävistä resursseista koulutusvastuiden laajentamiseksi nykyisestä. Tieteentekijät katsoo, että lähtökohta koulutusvastuiden laajentamiseksi nykyisestä on heikko ilman uusia merkittäviä panostuksia. Uudet alat ja uudet vastuut vaativat aina uuden henkilöstön rekrytoimista. Jotta opiskelijakohtaisilta resurssien laskulta vältytään ja voidaan samalla tavoitella korkeakoulutettujen 50 % osuutta, on korkeakoulujen perusrahoitusta nostettava pysyvästi. Tieteentekijät toivoo, että yksittäisten muutosesitysten sijaan koulutusvastuita ja niitä koskevaa säätelyä katsottaisiin kokonaisuutena, ja erityisesti siitä näkökulmasta, onko nykyinen säätely tapa ja taso oikeanlaista. Yliopistoilla tulisi olla nykyistä laajemmat mahdollisuudet toteuttaa itsehallintoaan resurssien jaossa ja sitä kautta koulutusvastuiden osalta, ja tehdä niihin liittyvät päätökset autonomisesti. Yliopistojen itsehallinto ei täysimääräisesti toteudu, ennen kuin yliopistot voivat päättää itse koulutusaloista. OKM:n tehtävänä toki tulee jatkossakin olla se, että eri koulutusaloilla varmistetaan riittävät koulutusmäärät yhteiskunnan tarpeisiin. Koulutusvastuiden muutoksessa on itse asiassa yliopistojen kohdalla kyse siitä missä ja mitä tutkitaan. Tähän myös liittyy yliopistojen autonomia ja tutkimuksen vapaus. Julkinen keskustelu koulutusvastuista on valitettavasti osoittanut, että yliopistot ovat päättäjille lähinnä kouluja, jotka tuottavat alueille osaajia. Koulutuksen vahva ohjaus on kuitenkin samalla tutkimuksen ohjausta. Tieteentekijät on huolissaan esityksistä, joissa koulutusmääriin tai osaamisen laajentamiseen suunnitellut opetus- ja tutkimusresurssit ovat riittämättömät. Tieteentekijät kannattaa nykyistä laajempia monitieteisiä ohjelmia, niitä voidaan toteuttaa myös nykyisten koulutusvastuiden puitteissa.

Akava katsoo, että uusista koulutusvastuista päätettäessä on arvioitava päätösten vaikutukset korkeakoulutuksen kansainvälisen kilpailukyvyn, resurssien riittävyyden sekä osaamistarpeiden ennakkoinnin näkökulmista. Korkeakouluja ei tule tässä asiassa pelkistää aluepolitiikan välineiksi tai valjastaa vain alueiden työvoimatarpeiden täyttämiseen. Korkeakoulut ovat Suomessa autonomisia ja niiden tehtävät ovat tätä huomattavasti laajemmat. Akava kannustaa hallitusta etsimään keinoja ja resursseja kor-

keakoulujen järkevän, verkostomaisen yhteistyön sekä digitalisaation ja monipaikkaisuuden lisäämiseksi. 2020-luvulla kokonaan uudet koulutusvastuut eivät saa olla ainoa keino vastata alueilla tunnistettuihin osaajatarpeisiin. Yksittäisten muutostyösten sijaan koulutusvastuita ja niitä koskevaa sääntelyä tulisi tarkastella laajana kokonaisuutena osaamisen ja tieteen lähtökohdista ja tarpeista lähtien. Arvion osaamistarpeista on oltava valtakunnallinen. Kehittämisessä on otettava huomioon myös ajankohtainen ennakointitieto sekä jatkuvan oppimisen periaatteet ja sen vaatimat muutokset. Suomessa korkeimman opetuksen on perustuttava aina tutkittuun tietoon. Koulutusvastuista päätettäessä tämän on oltava itseisarvoinen lähtökohta. Akava painottaa, että osaajatarpeeseen ei saa vastata ensisijaisesti uusien koulutusvastuita lisäämällä. Nykyisin lainsäädäntö mahdollistaa myös suoran tilauskoulutuksen järjestämisen. Kaiken kaikkiaan korkeakoulujen, yritysten, julkisen sektorin ja muiden toimijoiden tulisi tiivistää yhteistyötään osaajapulaan vastaamiseksi. Pienenevien ikäluokkien ja heikkenevän huoltosuhteen Suomessa on huutava tarve luovuudelle. Hukkaamme aikaa ja rahaa, jos korkeakoulutusta edelleen hajautetaan ja kehitetään piste-
mäisesti.

STTK tukee Tehyn lausuntoa sosiaali- ja terveysalan koulutusvastuuesityksistä. Muilta osin *STTK* ei ota kantaa yksittäisiin koulutusvastuuesityksiin, vaan toteaa tarpeen kiinnittää huomiota koulutuksen laatuun ja valmistuneiden työllistymismahdollisuuksiin.

Teknolohiateollisuus ry katsoo, että korkeakoulujen vahvuuksiin perustuva verkostomainen kehittäminen on koulutusvastuisiin nähden ensisijainen ratkaisu osaajatarpeisiin. *Teknolohiateollisuus* esittää huolen, nähdäänkö uusien koulutusvastuiden vastinpainona myös poisvalintoja, vai onko seurauksena koulutuksien toteuttaminen pienentyvin resurssein laadun kustannuksella.

Sivista ry ei ota kantaa yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen esittämiin koulutusvastuiden muutoksiin, mutta toteaa, että päätösten on perustuttava parhaaseen saatavilla olevaan tietoon. Koulutuspaikkojen ja koulutusvastuiden lisäämiselle on myös taattava riittävä ja pysyvä rahoitus. Ilman riittävää rahoitusta ei voida pitää kiinni koulutuksen laadusta.

5 Voimaantulo

Asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.8.2023. Yliopistot voivat ottaa opiskelijoita uusien koulutusvastuiden mukaiseen koulutukseen, joka alkaa 1.8.2023 tai sen jälkeen.